

UNIVERZITA KARLOVA

Fakulta sociálních věd

Institut politologických studií

Katedra mezinárodních vztahů

Diplomová práce

UNIVERZITA KARLOVA

Fakulta sociálních věd

Institut politologických studií

Katedra mezinárodních vztahů

„Informační válka v mezinárodních vztazích“

Diplomová práce

Autor práce: Tomáš Nyč

Studijní program: Mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Ditrych, MPhil. Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci „*Informační válka v mezinárodních vztazích*“ vypracoval samostatně a na základě uvedených zdrojů.

V Praze dne 31. 7. 2019

Tomáš Nyč

.....

Poděkování

Rád bych zde poděkoval panu doktoru Ditrychovi za vedení této práce, za cenné rady, poznámky a čas, který mi věnoval při konzultacích.

Anotace

Diplomová práce se zabývá tématem informační války v kontextu debaty o konceptech moderního válčení. Práce nejprve představí debatu o moderních způsobech válčení, která obsahuje koncepty jako hybridní válka, nelineární válka apod. Následně představí tři hlavní pojetí informační války v kontextu této debaty a v rámci třech center současné moci ve světě (Západ, Rusko a Čína). Západní pojetí jasně oddělující válku a mír, ruské komplexní pojetí hybridně-informační války a čínské pojetí three warfares. Následně práce rozvíjí tezi o sekuritizaci informační války v západním prostředí (státy EU a NATO). Sekuritizace je chápána jako rétorický akt, který určitý fenomén představí jako výraznou bezpečnostní hrozbu. V kontextu Západu došlo k tomu, že informační válka byla do jisté míry takto sekuritizována. Celé tato sekuritizace je problematická, pokud se na informační válku podíváme jako na běžný stav mezinárodních vztahů, které jsou ze své podstaty konfliktní a anarchické.

Klíčová slova

Informační válka, hybridní válka, politická válka, Three Warfares, sekuritizace

Abstract

Diploma thesis is focused on the issue of the information warfare in context of debate about modern warfare. Firstly, thesis presented the debate of modern ways of warfare, which consists concepts such as hybrid warfare, non-linear warfare etc. Then presented three main concepts of information warfare in the context of this debate and within the three centres of contemporary power in the world (West, Russia and China). Western concept clearly separating war and peace, Russian complex concept of hybrid-information war and Chinese concept of three warfares. Subsequently, the thesis develops a thesis on the securitization of information warfare in the western environment (EU and NATO states). Securitization is understood as a rhetorical act that presents a phenomenon as a major security threat. In the context of the West, the information warfare has been to some extent securitized. This whole securitization is problematic if we look at the information warfare as a normal state of international relations, which are inherently conflicting and anarchic.

Key Words

Information warfare, hybrid warfare, political warfare, Three Warfares, securitization

Obsah

Úvod.....	1
1. Teoretická část – válka vs. válka v moderním světě (hybridní, informační, politická).....	5
Válka – základní ukotvení.....	5
Moderní nekonvenční válčení – základní kontext.....	10
Nové koncepty boje – představení diskuze.....	12
Západní pojetí „nových“ válek – hybridní válka a politická válka.....	17
Hybridní válka.....	17
Politická válka.....	21
Ruská perspektiva – hybridně-informační válka.....	23
Teorie reflexivní kontroly.....	23
Maskirovka.....	24
Ruská hybridně-informační válka.....	24
Čínské pojetí „nové“ informační války – three warfares.....	27
Informační válka.....	30
2. Metodologická část – tvorba hrozby (sekuritizace) a diskurzivní analýza.....	32
Sekuritizace.....	32
Lze zkoumat informační válku z pohledu sekuritizace?.....	33
Teorie sekuritizace.....	34
Výzkumný protokol.....	36
Teoretický rámec – informační válka.....	36
Metodologie – sekuritizace.....	36
Způsob analýzy – diskurzivní analýza.....	37
Data.....	37
Cíl.....	37
3. Empiricko-analytická část.....	39
Příprava analýzy.....	39
Struktura analýzy.....	39
Postup analýzy a její předpoklady.....	39
Výstupy analýzy.....	41
Limity.....	41
Securitizing move.....	41
Mikroanalýzy – Let MH17.....	43
Mikroanalýzy – Případ Skripal.....	45
Shrnutí.....	46
Závěr.....	48

Použité zdroje 51

Rozsah práce: 123 686 znaků včetně mezer

Úvod

Moderní doba s sebou nese řadu fenoménů v celé oblasti sociálního světa, válku a bezpečnost nevyjímaje. Technologický pokrok a jeho rozšíření do běžné populace prodělal za posledních několik dekád neuvěřitelný progres, a především informační technologie se staly integrální součástí životů běžných lidí a stejně tak národních států, mezinárodních institucí ale také soukromého sektoru nebo povstaleckých a teroristických skupin. Sociální sítě, online média, snadný přístup k informacím na „vzdálenost“ několika kliknutí, nebo závislost infrastruktury na počítačových sítích, internetu a elektroniky jako takové, je plně součástí světa 21. století.

Stejně jako každá technologie a společenský fenomén, tak i tato informační revoluce má svůj přesah do vojenství a válek. Přestože je informační válka fenoménem velmi starým (informační složku měly konflikty již v dávné minulosti) přesto je v jisté rovině velmi novým, a sice ne ve smyslu své přítomnosti, ale především ve smyslu jeho intenzity a hloubky s jakou může současné konflikty a podobu mezinárodních vztahů ovlivňovat.

Celkově by se tento nový fenomén v oblasti vojenství dal shrnout do pojmu informační válka. Avšak je nutné vnímat informační válku v širším kontextu, protože nic nevzniká ve vakuu a vše je ovlivňováno okolním světem. Informační válku je tedy nutné vnímat primárně v kontextu širší odborné a akademické debaty věnující se moderním válečným konfliktům. V této práci je primárně pracováno s pojmem „informační válka“ protože je schopný obecně pojmut nefyzickou složku moderních konfliktů, které se právě v oné debatě moderních konfliktů dostává nově velkého prostoru. V detailu toto vyplyne z první části diplomové práce.

Předkládaná diplomová práce „Informační válka v mezinárodních vztazích“ se tedy bude zabývat v současné době diskutovaným fenoménem informační války v kontextu širší probíhající debaty o moderních způsobech a nástrojích válčení, především se zaměřením se na ne-kinetickou či ne-letální (tedy nefyzickou) složku současných a budoucích válečných konfliktů a střetů, což se snaží postihnout celá řada konceptů.

Jedná se o termíny¹, které je vhodné vnímat společně a v mnohem širší a komplexnější debatě o moderních způsobech vedení války a roli moderních/postmoderních společností a technologiích v konfliktech posledních desetiletích, a především v konfliktech budoucích. Termín informační války se stal především v posledních letech velmi používaným nejen v odborné sféře, ale napříč západní

---

¹ Jedná se o celou řadu pojmů a názvů, které se různě překrývají. Autoři s nimi pracují různě a snaží se často propagovat „svůj“ koncept/pojem/sousloví a vylučovat ostatní jako chybné. Cílem této práce je neredukovat podstatu konceptů a jejich snahu popsat fenomény současných a budoucích konfliktů. Cílem je komplexně zahrnout to podstatné z nich a redukovat naopak onu změť pojmů na obecnější pojmenování, které by bylo možné užívat, pokud možno univerzálně.

společností, a to především ve vztahu k politice Ruské federace (viz anexe Krymu v roce 2014 a následné konfliktní diplomatické vztahy se Západem) anebo ve vztahu k propagandě islamistických fundamentalistů (např. propaganda tzv. Islámského státu).

Přesto nebo právě proto, že je pojem informační války (či hybridní, hybridně informační, kybernetické atd.) hojně využívaný v akademické, odborné ale i mediální sféře je velmi vágně definovaný a užívaný velmi volně. Práce by tak ráda přispěla k narovnání změní pojmů a konceptů a zasadila jej do kontextu moderních konceptů válek a mezinárodních vztahů, které jsou stále konfliktní ze své anarchické podstaty.

Debata není nová, již v 90. letech 20. století vznikaly práce, jejichž cílem bylo analyzovat konflikty v nově nastoleném světovém řádu po konci studené války (například práce Thomase Hubera „*Coumpound Warfare*“). Debata není ani geograficky a kulturně ohraničená. V Rusku, které je vnímáno jako jeden z hlavních konkurentů NATO, probíhá debata o informačních prostředcích velmi dlouho a pojmy jako „maskirovka“ nebo „aktivní opatření“ vznikly již za dob Sovětského svazu, zajímavý exkurz v tomto poskytuje kniha „Mezinárodní dezinformace“ bývalého důstojníka československé StB Miroslava Bittmana. Stejně tak Čína má „svůj“ koncept v angličtině známý jako „Three warfares“ jehož hlavním smyslem je překonat konkurenty a tvarovat mezinárodní systém skrze ne-kinetické prostředky nebo druhý koncept v angličtině známý jako „Unrestricted Warfare“. Z nejnovějších pojmů lze zmínit například tzv. sharp power, která by měla v kontextu Nyeova pojetí dělení moci na hrad a soft power, popisovat podvrtné činnosti autoritářských režimů v informačním a politickém prostředí mezinárodního systému (viz. Walker 2018). Tento pojem je dle autora značně problematický, protože se snaží prostředky informační války normativně podsouvat primárně autoritářským státům konkurujícím Západu.

Termín také pronikl do bezpečnostního prostředí a měl a má vliv na bezpečnostní architekturu západních armád a práci politiků a bezpečnostních stratégů, stejně tak na práci akademiků a různých think tanků. Diplomová práce se tak zabývá aktuálním tématem, které má přesah do praxe a podoby současných mezinárodních vztahů a do výzkumu bezpečnosti a mezinárodních vztahů.

Prvním cílem diplomové práce tak bude analyzovat koncept informační války a příbuzných termínů/konceptů, a sice v kontextu nelineárních, neletálních či moderních způsobů válčení.

Výzkumná otázka tedy zní, jak a jakým způsobem je možné vnímat informační válku? Jaký vývoj tento koncept prodělal, a jak je možné jej jako metodu boje popsat/konceptualizovat?

Tuto debatu můžeme sledovat především po roce 2000, kdy se objevují ony výše zmíněné koncepty, jejichž cílem je postihnout proměny bojišť a způsobů vedení válek v moderním věku. S tím, jak se proměňuje společnost, dochází i k proměnám systému mezinárodních vztahů, kdy můžeme sledovat

oslabování tradičního westfálského systému tvořeného suverénními státy. Dochází k proliferační aktivitě, globalizace stírá hranice v celé řadě oblastí a národní státy často nejsou schopny bránit své fyzické hranice, které jsou pro mezinárodní kapitál, organizovaný zločin nebo terorismus spíše nespécifikovanou čarou na mapě. Díky proměnám společnosti jako takové a systému mezinárodních vztahů tedy dochází i k proměně válek a boje.

Po roce 2014 došlo ke značné popularizaci konceptu hybridní války. Tento pojem je spojován především s ruskou anexí Krymu v roce 2014, nepřiznaným konfliktem o nízké intenzivně na východě Ukrajiny a také s dezinformacemi a vlivovými operacemi vůči západním společnostem. S ruským pojetím moderního nekonvenčního válčení jsou často spojovány pojmy jako Gerasimova² doktrína, maskirovka nebo aktivní opatření³.

V západních doktrínách pak nalézáme pojmy jako informační operace, vlivové operace nebo strategická komunikace. Abychom se nedrželi pouze euroatlantického kulturního prostředí, můžeme nalézt rovněž čínskou koncepci tzv. *unrestricted warfare*, která je spojována s čínskými vojenskými akademiky Liang a Xiangsui.⁴ Tato publikace vznikla v 90. letech minulého století a je zjevné, že trend „nových válek“ je minimálně v akademické a vojenské debatě přítomný více než dvě desetiletí.

Všem těmto konceptům je společné zaměření na využití nekonvenčních/nepřavidelných metod a zbraní v moderních konfliktech a také větší (hlavní) důraz na nesmrtící prostředky. Autoři, proklamující nové koncepty, se především snaží postihnout současný moderní svět a tím i nové možnosti, ať už se jedná o roli masmédií, nebo dostupnost moderních technologií a vyspělých zbraní pro široké spektrum státních i nestátních aktérů. Jedná se o staré nástroje v novém balení (Wilkie, 2009). Podrobněji bude analyzováno v první části diplomové práce.

V západním světě se z termínu informační války (či obecněji řečeno nelineární války/neletální/nekinetické) stalo relativně velké politikum a termín pronikl z čistě bezpečnostních oblastí do každodenní politiky. Ruský vliv a dezinformace jsou viděny za téměř každou významnější mezinárodní událostí. Propaganda islámského státu se stala pojmem, který údajně velmi účinně radikalizuje tisíce evropských muslimů a nabádá je k terorismu.

---

² Tzv. Gerasimova doktrína vychází z článku ruského generála Valerije Gerasimova a podle některých odborníků přesně popisuje hybridní válku. Interpretace článku však může být i opačná, tedy že Gerasimov varuje ruskou armádu před hybridními hrozbami západu ve smyslu tzv. barevných revolucí, NGOs apod.

³ Aktivní opatření či reflexivní kontrola podrobněji viz Timothy L. Thomas - *Russia's Reflexive Control Theory and the Military* (2004).

⁴ Neomezená válka je v jejich chápání moderní podoba konfliktu, kdy dochází k využívání všech dostupných prostředků (vojenských, politických, ekonomických, kybernetických nebo teroristických). Metoda boje se volí podle slabých míst protivníka tak, aby se vedla za co největších zisků s minimálními náklady, a mění se podle toho, jak se mění a vyvíjí protivník. Válka je nevyhlášená a obecně dochází ke stírání rozdílů mezi mírem a válečným konfliktem. Více viz „*Unrestricted Warfare*“ z roku 2007.

Druhým cílem diplomové práce tak bude analyzovat sekuritizaci konceptu informační války v obecném západním bezpečnostním prostředí (EU/NATO). ***Druhou výzkumnou otázkou tak bude, zda došlo k sekuritizaci informační války a jakou roli hraje v bezpečnostní architektuře Západu?***

Následně bude provedena mikroanalýzy několika případů, které lze spojovat s ruskou agresivní zahraniční politikou a bude sledováno, zda jsou v mediálním prostředí napojovány na informační válku.

Hlavním zdrojem dat předkládané diplomové práce budou texty zabývající se problematikou moderního válčení a moderních/postmoderních hrozeb pro bezpečnost západních společností. Toto bude provedeno skrze analýzu dat v podobě vládních materiálů, mediálních výstupů nebo akademických článků.

Práce bude postavená na metodologii vycházející z analytického konceptu sekuritizace (viz Williams 2003 nebo Buzan et. al 1998). Jedná se o proces, kdy se jistý objekt zájmu transformuje v bezpečnostní hrozbu. Toto přetransformování s sebou nese řadu vyústění. Může se jednat o změny v bezpečnostních konceptech, strategických plánech a doktrínách. Může to také vést ke vzniku nových organizací a finanční podpoře organizací zabývajících se právě daným pojmem. V případě informační války se může jednat o změnu ve strategických plánech armád NATO nebo EU a vznik specializovaných pracovišť, případně k vyšší finanční podpoře výzkumných pracovišť, které se takovou agendou zabývají.

Cílem předkládané diplomové práce je přispět nejen do akademické debaty ale rovněž se pokusit téma a změřt konceptů moderních válek kategorizovat a umožnit tak lepší přehled a orientaci pro analytické potřeby. Práce se bude v teoretické části opírat především o akademické texty. V analyticko-výzkumné části pak využije konceptu sekuritizace jako analytického nástroje vycházejícího z diskurzivní analýzy na základě konstruktivistických teorií mezinárodních vztahů. Cílem je skrze data ve formě textů analyzovat vliv zkoumaného pojmu (konceptu) na bezpečností a akademickou praxi na Západě a skrze vybrané mikroanalýzy nastínit, zda případná sekuritizace zasahuje i do širší obecné debaty a tím ovlivňuje i masovou společnost západních států.

1. Teoretická část – válka vs. válka v moderním světě (hybridní, informační, politická)

Válka – základní ukotvení

„Lidé užívají jazyk k tomu, aby konstruovali realitu a podoby sociálního světa.“ (Renzl 2007: 47).

V této části bude krátce nastíněno základní ukotvení války jako pojmu mezinárodních vztahů. Bude tak učiněno na platformě mezinárodního práva, které může být nahlíženo jako jeden z mála relativně univerzálně přijímaných konstruktů (nebo pojmů) v mezinárodním systému (pro podrobnější rozbor vztahu mezinárodní práva a mezinárodních vztahů viz např. článek Yasuyaki z roku 2003). Toto ukotvení je prováděno z důvodu jazykového kontextu, kdy podle názoru autora i užívání spojení slov „informační“ a „válka“, podporuje sekuritizaci, která je jedním z vodících linek diplomové práce a do kontrastu toho bude představena tradiční a běžně používaná definice války (tedy pohled z kvantitativního rámce – počet obětí, časový rámeček a počty aktérů).

Výzkumná část práce je založena na sociálním konstruktivismu, je tedy důležité vnímat i stránku jazyka a toho, jak skrze jazykové prostředky a jejich užívání je konstruována realita. V tomto případě přímo bezpečnostní realita. Jestliže je něčemu přisuzováno slovo „válka“ již to samo o sobě implikuje hrozbu, ohrožení a spojení s bojem, nebo fyzickou likvidací. Přitom v kontrastu s tradičním chápáním války (jako fyzického střetu) se jeví právě zvláštní, že informace může být válkou sama o sobě.

Jazykový kontext

Ukotvení války v tradičním smyslu je v kontextu sekuritizace důležitým prvkem a tím zdůraznit, že v bezpečnostním kontextu Západu zřejmě došlo k určitému sekuritizování nástrojů (tedy obecně informační války) které jsou však běžné v rámci střetávání velmocí v mezinárodním prostředí a jsou charakteristické právě paradoxně jako prostředky pro střety v mírovém období. Tedy, že informační válka, která je spíše jedním z nástrojů války (ať už konvenční, nebo asymetrické/nekonvenční války) se stala se sama válkou ve smyslu sociálního konstruktů. Často se podsouvá, že Rusko (či islamisté jako příklad nekonvenčního aktéra) jsou ve válce se Západem. Přičemž ale tradiční definice války operují s počtem obětí, fyzickou likvidací nebo kontrolou území. Avšak informační nebo hybridní válka přisuzovaná současným vztahům Ruska a Západu, prozatím, žádné lidské oběti nepřinesla. V tradičním smyslu tedy nemůžeme nazývat vztah Ruska (případně dalších aktérů mezinárodních vztahů) se Západem válkou. Přesto se stále o válce mluví – válce informační, případně hybridní, hybridně-informační.

Toto pojetí (informační války jakožto nástroje mírového a běžného střetu konkurenčních aktérů) vychází z pojetí politické války, jak jej v minulém století představil George Kennan (1948). Kdy Kennan právě tvrdí, že ekonomické sankce, informační válka, propaganda a další, jsou nástroje, kterými se velmoci střetávají v dobách mimo otevřený fyzický konflikt. Kennan v tomto kontextu totiž mezinárodní systém chápe, jako systém permanentně probíhajících střetů, které v určitých fázích přecházejí do fyzické války (Jones 2018: 2-3). Toto pojetí se zajímavě shoduje s ruským pojetím mezinárodních vztahů, kdy velmi zjednodušeně řečeno válka (či střet) jsou permanentně přítomné, avšak pouze v horkých fázích získávají podobu konvenční války.

Protože v tradičním pojetí je informační válka především nástrojem války/boje. Ne samotnou válkou. Avšak právě proto, že se neříká informační střet, ale informační válka už tímto dochází k implikaci toho, že se společnost nachází ve válce, což s sebou tradičně nese řadu důsledků (od posilování výdajů na zbrojení až po cenzuru – viz Evropská komise a její snaha o „regulaci“ dezinformací (Boffey 2018). V angličtině se většinou píše warfare, což se překládá jako válčení (synonymem je válka, boj nebo konflikt) (Cambridge Dictionary).

Tradiční definice války

Válka je jako každý pojem v sociálních vědách pojmem značně komplexním. Běžný člověk si jednoduše představí dvě armády stojící proti sobě na otevřené frontě. Takto úzké a redukční vymezení je samozřejmě daleké mnohem komplexnější a pestřejší realitě. Předmětem diplomové práce není hluboké zabývání se možnostmi, jak vědecky pracovat s prostým pojmem válka. Pro stručný, a přesto dobrý přehled lze nahlédnout např. na stránky Bundeszentrale für politische Bildung, kde v přehledné podobě tuto diskuzi představují a shrnují. Případně „On War: Concepts, Definitions, Research Data – a short Literature Review and Bibliography“ jejímž autorem je Johan M.G. van der Dennen z roku 1980, který vyčerpávajícím způsobem představuje všechny možné definice války z řady možných pohledů. Pro účely této části je pracováno s „tradiční“ kvantitativní definicí války.

Z konceptualizace nakonec vychází tři základní charakteristiky ozbrojeného konfliktu (války) s tím, že cílem je, aby tato klasická definice byla v kontrastu s výše zmíněným jazykovým problémem ohledně informační války. A těmi charakteristikami jsou:

1. Dvě nebo více sil jsou účastníky boje/bojových operací, přičemž nejméně jeden je pravidelnou vojenskou silou (armáda, para militární jednotky, policie) vlády
2. V boji musí existovat jistá minimální kontrola bojovníků na obou stranách, která se může projevat jako organizovaná ozbrojená obrana nebo plánované přepady/útoky (guerillové operace, partizánská válka apod.)

3. Ozbrojené operace jsou kontinuální (pokračující) a nejsou na občasné bázi, ve smyslu spontánních střetů; tedy obě strany operují na základě vlastních (strategických) plánů bez ohledu na to, zda se boje odehrávají na teritoriu jedné nebo více skupin a bez ohledu na časové aspekty

Pokud shrneme výše popsané, velmi zjednodušeně lze říci, že válka je válkou ve chvíli, kdy jsou v konflikty zapojeni nejméně dva aktéři (jeden z nich by měl být aktérem státním). Jejich operace sledují jistou logiku, tedy strategii s cílem získat převahu nad protivníkem, nebo ho značně oslabit (v případě guerilly). Operace probíhají na území, které je obývané, a to po delší časový rámec, tedy že se nejedná o náhodné střety či bojůvky. Některé definice pak pracují třeba i s počtem obětí, kdy dochází k různým vymezením. Například že o válce je možné mluvit až ve chvíli, kdy počet obětí ročně překročí jeden tisíc osob. K „tradiční“ definice války je vhodné připojit i faktor obětí. Tedy, že musí docházet ke ztrátám na životech způsobených válkou.

Mezinárodní právo

Pokud se budeme držet mezinárodního práva jakožto základního stavebního kamene současného mezinárodního systému, pak existuje de iure pouze dva typy odzbrojených konfliktů (viz Jukl 2005). Zaprvé se jedná o „klasický“ mezistátní ozbrojený střet dvou či více aktérů v podobě národních států, jakožto hlavních aktérů mezinárodních vztahů. Válka je vyhlášená (či přiznaná na obou stranách) a měla by probíhat, pokud možno v mezích mezinárodního válečného práva.

Druhým typem konfliktu ukotveného v mezinárodním právu je povstalecký boj, tedy vnitrostátní konflikt, kdy proti sobě násilným způsobem bojuje centrální státní moc a skupina povstalců jimž je uznán statut povstalců, a tedy aktéra s ochranou mezinárodního práva.

Je tak možné vyvozovat, že mezinárodní právo se rámcově drží logiky tradiční konceptualizace války jakožto ozbrojeného konfliktu probíhající ve fyzickém světě, s aktéry a oběťmi.

Z dat by se mohlo zdát, že klasické mezistátní konflikty jsou na ústupu a relativně „raritní“ záležitostí současnosti. Bylo by však chybou si myslet, že státy mezi sebou nadále nesoupeří. Myslet si, že tradiční střety se odehrávají pouze v rámci sportovních utkání je tak chybná představa a idealistické pojetí mezinárodních vztahů. S tím, jak vzrostla komplexita světa a provázanost jednotlivých států a struktur, je představa klasického otevřeného ozbrojeného střetu mezi státy velmi omezená. Místo toho se války přesunuly do šedé zóny někde na pomezí (Moore 2018). Pokud vezmeme osu klasický/konvenční konflikt na jedné straně a asymetrický/nekonvenční konflikt na druhé straně, pak lze předpokládat, že většina střetů mezi státy se odehrává a čím dál více bude odehrávat někde v mezi prostoru. Spolu s využíváním moderních technologií jsou možnosti boje neletálním způsobem mnohem vyšší. Lze tak

šetřit životy vojáků, ekonomické prostředky a zároveň se vyhnout totální válce, která může vést k vyčerpání státu a jeho úpadku v systému mezinárodních vztahů. Momentálně jsou v této šedé zóně třeba kybernetické útoky. Prozatím si nikdo není jistý tím, zda například státem řízený hackerský útok na infrastrukturu státu je vojenským aktem. Pokud ano jednalo by se pak o kybernetickou válku? A jaké jsou možnosti protiútoků na tento akt ve virtuálním prostředí (k debatě viz např. Valuch et al 2018; nebo Rid 2013)?

K popisu stavu moderních mezistátních konfliktů odehrávajících se v oné šedé zóně mají sloužit právě „nové“ koncepty jako je hybridní válka, neomezená válka nebo třeba nelineární válka. Tato práce bude pracovat s tímto pojetím války a snažit se strukturovat tuto středovou pozici.

Šedé zóny

- nepřiznaný konflikt
- neregulovaný mezinárodním právem
- využívání celé škály prostředků

Klasický mezistátní konflikt

- přiznaný střet
- boj armád
- využívání všech prostředků v případě totální války
- relativní regulace mezinárodním válečným právem

Povstalecký konflikt

- přiznaný střet
- boj armády a povstalců
- relativní regulace mezinárodním válečným právem

Shrnutí

V současné moderní době zjednodušeně charakterizované jako vysoce propojené, technologicky vyspělé a vzájemně závislé, jsou tradiční ozbrojené konflikty mezi státy (tím spíše mezi vysoce vyspělými aktéry) téměř nemyslitelné. Válka by byla příliš drahá a případné zisky by jen stěží vyvážily ztráty. Mohlo by se stát, že tradiční válka by i vítěze vyčerpala natolik, že by ztratil své postavení v mezinárodním systému.

Přesto potřeba zajišťovat vlastní zájmy a bezpečnost z mezinárodních vztahů nezmizela. Zatím je stále hlavním aktérem mezinárodních vztahů národní stát, který je z důvodu anarchie systému nucen si sám zajišťovat své pozice, často na úkor jiných aktérů. Ale nemůže tak už činit skrze mezistátní konflikt, jak jej definuje mezinárodní právo.

Z toho všeho se jeví možnost nekonvenčních prostředků boje (ne nutně ve smyslu války) jako velmi vhodný způsob zajišťování vlastních výhod. Jednoduše řečeno, ani USA ani Rusko nebudou riskovat svou pozici v mezinárodním systému otevřenou válkou. Přestože se jedná o velké konkurenty, kteří se na mezinárodní scéně setkávají denně a často si konkurují. Místo otevřeného nasazení sil, se tak státy střetnou skrze proxy aktéry, pomocí hackerských útoků, ekonomických sankcí a podobně. Jedná se vlastně o velmi pragmatický přístup, protože moderní svět, který aktéry velmi propojuje a činí je na

sobě vzájemně závislími, což znemožňuje tradiční (pokud něco takového existuje) válku. Ale zároveň tento moderní svět umožňuje bojovat tím co charakterizuje současnost způsobem, jaký předtím nebyl možný. Státy si mohou konkurovat skrze informace a politiku ve výrazně vyšší míře než dříve.

Diplomová práce, tak pracuje s informační válkou (a podobnými „koncepty“) jako s nástrojem či fenoménem současných konfliktů v mezinárodních vztazích. A to jak v mezistátním smyslu, tak i ze strany nestátních aktérů, kteří díky proliferaci technologií (nízká cena, dostupnost, ...) získávají možnosti, jak efektivně podryvat či dokonce bojovat se státním aktérem, který je konvenčně neporazitelný. Přesto je nutné si uvědomit, že z pohledu mezinárodního práva a tradičního pojetí se nejedná o tradiční válku. Nemělo by tak docházet k implikacím jaké válečný střet představuje pro demokratické společnosti.

Moderní nekonvenční válčení – základní kontext

„Žijeme ve věku, který je řízen informacemi. Technologické průlomy mění tvář války a jak se na ní připravujeme.“ William Perry⁵

V této části dojde k dodání kontextu, v jakém se informační válka, obecněji nové koncepty válčení, nacházejí. Protože jak bylo řečeno v úvodu, nic nevzniká ve vakuu a ani informační válka nesmí být analyzována bez širšího obrazu reality.

V předchozí části bylo nastíněno, že současné mezinárodní vztahy nejsou „ideálním“ prostředím pro vedení konfliktů v klasickém pojetí – tedy mezistátním symetrickým konfliktem. Současnost podporuje konflikty s přesahem, se snahou více užívat neletální (nefyzické) prostředky. Přesto se nesmí ale opomíjet, že válka jako taková je zatím stále vnímána jako ozbrojený konflikt a pokud tedy nemá nějaký zásadní násilný projev do reálného světa spolu s lidskými oběťmi, nelze tento stav nazývat válkou v tom původním slova smyslu. Informační a často i hybridní válka (pokud přistoupíme na reálné využití pojmu), tak není válkou, ale spíše nástrojem sice konfliktních vztahů aktérů mezinárodních vztahů, ale stále spíše nástrojem pro mírové období. Thomas Rid se zabývá kybernetickou válkou, kterou primárně spojuje se subverzí běžnou pro mezinárodní vztahy. Rid pak například přímo tvrdí, že subverze (podvracení) není válkou (Rid 2013: 26-27).

Proliferační technologií – staré nástroje v nové době a v nové podobě

Informační válku je nutné vnímat v širším kontextu moderní či spíše postmoderní doby, především v kontextu posledních třiceti let, kdy došlo k masivnímu rozšíření informačních technologií na jedné straně a k řadě posunů v systému mezinárodních vztahů na straně druhé. Dochází tak k tomu, že informační prostor se stal esenciální součástí soudobých konfliktů i mezinárodní politiky, tak jak bez současných technologií nemohl být (Modrzejewski 2018: 117-120).

Studená válka, která probíhala od konce druhé světové války až do počátku 90. let 20. století do jisté míry zakonzervovala mezinárodní systém. Na to po kolapsu Sovětského svazu v roce 1991 navázala krátká doba unilateralismu, kdy se zdálo, že liberální pojetí demokracie, kapitalismus a obecně západní hodnoty budou rozšířeny a přijaty po celém světě navzdory kulturním a politickým rozdílům (tento liberální triumfalismus je často ztotožňován s knihou „Konec dějiny a poslední člověk“ Francise Fukuyamy).

Toto chápání světa však za poslední dvě desítky let utrpělo vážných škod a s růstem autoritářských režimů a oslabováním Spojených států amerických dochází k procesu multilateralizace mezinárodních

---

⁵ Citace Williama Perryho, bývalého ministra obrany USA (Molander et. al 1996)

vztahů (na možné podoby mezinárodního systému v 21. století viz např. Ozkan 2008) a postupnému pochopení, že západní liberální pojetí vnitřní i mezinárodní politiky je jen jedno z řady možných pohledů na (mezinárodní) politiku.

Jednou z důležitých věcí, kterou lze z celé debaty vyvodit je dle názoru autora skutečnost, že mezinárodní vztahy jsou ze své podstaty konfliktní, a že celá řada aktérů nevnímá zásadní rozdíl mezi válkou a mírem. Mír je pouze válkou (střetem) probíhajícími jinými metodami a nástroji, jak řekl klasik válečné vědy pruský Carl von Clausewitz. Především tedy těmi ne-kinetickými a v informačním věku tedy skrze informační válku v obecném chápání.

Informační složka konfliktů není nic nového

Samozřejmě, že informační válku můžeme vystopovat hluboko do historie. Celá řada konfliktů měla svou informační rovinu, především ve smyslu propagandy a psychologických operací. Současná doba však umožňuje naprosto bezprecedentní možnosti v oblasti informačních technologií, kyberprostoru, komunikace na velitelské a politické úrovni, ale také v oblasti médií a jejich pokrytí celé řady událostí a nabízení různých narativů a interpretací (viz např. Řehka, K. „Informační válka“ 2017).

Současná společnost se často nazývá jako informační společnost, nebo společnost informačního věku. Informace a komunikace skrze technologie a internet se staly charakteristické pro naši dobu a společnost. A s tím, jak se mění společnost, je zcela nepochybné, že se musí také vyvíjet způsoby válčení a války jako takové. Proto můžeme především po roce 2000 sledovat poměrně rozsáhlou debatu o řadě nových konceptů, jejichž cílem je postihnout proměny bojišť a způsobů vedení válek v moderním věku. S tím, jak se proměňuje společnost, dochází i k proměnám systému mezinárodních vztahů, kdy můžeme sledovat oslabování tradičního westfálského systému tvořeného suverénními státy. Dochází k proliferaci aktérů, globalizace stírá hranic v celé řadě oblastí a národní státy často nejsou schopny bránit své fyzické hranice, které jsou pro mezinárodní kapitál, organizovaný zločin nebo terorismus spíše nespécifikovanou čarou na mapě. Díky proměnám společnosti jako takové a systému mezinárodních vztahů tedy dochází i k proměně válek a boje⁶.

---

⁶ Samozřejmě, že k proměňování válek a jejich metod docházelo vždy. Autor nemá na mysli, že by naše doba byla snad výjimečná tím, že se svět proměňuje. Pokud je dnes něco v kontextu historie výjimečné, může to být vysoká rychlost s jakou ke změnám dochází. Právě rychlost tvoří výjimečný dynamický kontext dnešního světa.

Nové koncepty boje – představení diskuze

Můžeme se setkat s celou řadou termínů, od hybridní války, nelineární války, války čtvrté generace přes informační, politickou, kybernetickou nebo dokonce postmoderní válku. Pojmy jsou velmi často vágně definované a konceptualizované, ale lze říci, že se všechny snaží v základu postihnout proměnu válečných konfliktů v posledních třiceti letech, kdy došlo ke značnému posunu od tradičních konvenčních konfliktů v podobě stát versus stát (případně klasický povstalecký konflikt stát versus povstalecká skupina), k nekonvenční válce ať už se to týká metod a nástrojů vedení boje nebo zapojení různých nestátních a proxy aktérů. Debata se může jevit problematickou, protože v zásadě koncepty popisují staré přístupy a pouze se je snaží převedením do současnosti zhmotnit jako nové. Řada kritických hlasů se objevuje především na koncept hybridní války, případně informační války (viz např. Eberle a Daniel 2019 nebo Visingr 2017).

Po roce 2014 došlo ke značné popularizaci konceptu hybridní a informační války. Tyto pojmy jsou spojovány především s ruskou anexí Krymu v roce 2014, nepřiznaným konfliktem o nízké intenzivně na východě Ukrajiny a také s údajnými dezinformacemi a vlivovými operaci vůči západním společnostem. S ruským pojetím moderního nekonvenčního válčení jsou často spojované pojmy jako Gerasimova doktrína, maskirovka nebo aktivní opatření⁷.

V západních doktrínách pak nalézáme pojmy jako informační operace, vlivové operace nebo strategická komunikace. Abychom se nedrželi pouze euroatlantického kulturního prostředí, můžeme nalézt rovněž čínskou koncepci tzv. unrestricted warfare (neomezená válka), která se objevuje v knize čínských bezpečnostních odborníků Liang a Xiangsui v knize „Unrestricted warfare“ (2007). Tato publikace vznikla již v 90. letech a jen potvrzuje, že trend „nových válek“ je minimálně v akademické a vojenské debatě přítomný více než dvě desetiletí.

V rámci všech konceptů popisujících nějakým způsobem moderní/nekonvenční válčení můžeme spatřovat širší debatu o paradigmatu „nových válek“ (Zelenka, 2014). Z nejviditelnějších proponentů se jedná například o Thomase X. Hammese, který přišel s konceptem „války čtvrté generace“. Hammes rozděluje dějiny již od starověku na několik generací války podle metod boje a zbraní, které jsou využívány. Pro současnou dobu uvádí čtvrtou generaci války, která je charakteristická vysoce moderními zbraněmi a důrazem na nesmrtící prostředky boje. Podrobněji viz „*Insurgency: Modern Warfare Evolves into a Fourth Generation*“ z roku 2005.

Dalším autorem je například Thomas Huber (2002), který rozvíjí koncept „složené války“. Sám autor složenou válku (compound warfare) popisuje takto: „Složená válka je simultánní použití regulérních

---

⁷ Aktivní opatření či reflexivní kontrola podrobněji viz Timothy L. Thomas - *Russia's Reflexive Control Theory and the Military* (2004).

nebo hlavních sil a nepravidelných nebo guerillových sil proti nepříteli. Jinými slovy, operace složené války zvyšují vojenskou sílu tím, že aplikují obě – tedy konvenční i nekonvenční síly ve stejnou chvíli“ (Huber 2002: 1). Huber poté pokračuje, že tuto strategii aktér používá především ve chvílích, kdy je část jeho teritoria okupována protivníkem. Nebo naopak, když silnější aktér kontroluje část území protivníka, ale již není dostatečně silný, aby konvenčně obsadil a kontroloval zbytek území. Pak je ideálním propojit pravidelné i nepravidelné síly a v jejich těsné koordinaci je užít pro naplnění strategických plánů. Takové operace prováděli povstalci proti Britům v americké válce za nezávislost, nebo pak Britové během napoleonských válek ve Španělsku na počátku 18. století (Huber 2002: 1-3).

V Rusku se tématu věnuje například generál Valerij Gerasimov, který píše o „nové generaci války“ a na západě je často zmiňován v kontextu výše zmíněné „Gerasimovy doktríny“. Avšak jeho článek může být rovněž interpretován jako varování pro ruskou armádu před informačními/hybridními schopnostmi západních aktérů. Gerasimov vychází z barevných revolucí a arabského jara a poukazuje na sociální sítě, média a jejich schopnost vehnat lidi do ulic a podryvat státní autoritu.

Z ruských autorů můžeme sledovat rovněž Čekinova s Bogdanovem v jejich společném odborném článku „*The Nature and Content of a New-Generation War*“ z roku 2013. Autoři zde popisují de facto hybridní strategii, která je na západě připisována generálu Gerasimovi. Tedy informační a asymetrickou přípravu území, a následné fyzické obsazení území pomocí speciálních sil nebo kontrolovanou guerillou nebo povstalci.

V ruském kontextu se občas zmiňuje také tzv. nelineární válka, která je spojována s Vladislavem Surkovem, který do roku 2011 pracoval v prezidentské kanceláři. Surkovovi je připisována role Putinova ideologa a muže v pozadí, který vytvářel obraz Putina Ruska (Milam 2018). Surkov má být tvůrcem řízené demokracie v Rusku, kdy politická opozice je vytvářena a řízena z vlády na základě momentálních potřeb pomocí marketingových nástrojů. Nelineární válka je pak válkou vedenou skrze média, narativy a cíleného ovlivňování společnosti (v Surkovově případě jak zahraniční, tak i domácí) pomocí nástrojů informační války především pomocí médií. Média musí být kontrolována a skrze emoce vyvolávat požadované efekty (Arkenberg 2017 a Galeotti 2019).

Poměrně novým a zajímavým pojmem je tzv. sharp power. Pojem se poprvé objevil v roce 2017 v článku „*The Meaning of Sharp Power: How Authoritarian States Project Influence*“, který vyšel v odborném magazínu Foreign Affairs (Ludwig and Walker 2017). Rozsáhlejší práci pak napsal sám Christopher Walker v práci „*What is Sharp Power?*“ (Walker 2018) a stal se tak jedním z hlavních proponentů toho konceptu.

Sharp power se snaží vytvořit novou pozici a pojmut obé z původních konceptů hard a soft power. Sám Walker sharp power spojuje především s politikou autokratických režimů, a to především

s Ruskem a Čínou (Walker 2018: 10). Walker dále sharp power zasazuje do současného kontextu moderní společnosti a vidí hlavní problém či výhodu (podle toho z jaké strany se na to díváme) v tom, že demokratické státy jsou velmi otevřené a tím zranitelné vůči útokům ze strany autoritářských států, které se navenek uzavrou ale v mezinárodním prostoru využívají veškeré výhody otevřených a liberálních systémů. V kontextu Číny a Ruska pak Walker vidí jejich snahu pomocí podřívání a lži využívat informace a manipulace ve svůj vlastní prospěch s cílem přeměnit současný mezinárodní systém, který je z jejich pohledu postavený pro Západ jako takový (Walker 2018: 10-13).

Řada dalších autorů jednotlivé koncepty rozvíjejí a případně diskutují o jejich vymezení a jiných možných pojmenování. Lze říci, že debata je velmi pestrá, ale negativním faktem je, že vymyšlení nových pojmů a snahy se odlišovat, byť jen v malých detailech vede k zaplevelování této debaty. Místo toho, aby se koncepty zredukovaly a debata se snažila jít k jádru, dochází k tomu, že se odlišením v detailu získá „nový“ koncept, který je nutné zapojit do debaty a tím dochází k nabalování balastu a znemožnění jednoduchého popisu pro decision-making proces.

Obecně lze říci, že všem těmto konceptům je společné zaměření na využití nekonvenčních/nepravidelných metod a zbraní v moderních konfliktech a také větší důraz na nesmrtící prostředky. Autoři, proklamující nové koncepty, se ani tak nesnaží „vynalézt“ novou podobu války (někteří bohužel ano, ale ne ve vztahu k lepšímu popisu reality), jako spíše postihnout současný moderní svět a tím i nové možnosti, ať už se jedná o roli masmédií, nebo dostupnost moderních technologií a vyspělých zbraní pro široké spektrum státních i nestátních aktérů. Jedná se o staré nástroje v novém balení (Wilkie, 2009). Nejde tedy o to mít zcela nový typ konfliktu, nově poskládané pojetí války. Snahu autorů lze vidět v tom, že jejich cílem je upozornit na to, že v současné vysoké komplexitě mezinárodních vztahů se v konfliktech příkládá důraz na věci, které dříve byly přítomné a možné je využívat, ale ne v zásadní míře a často toho byly schopni jen někteří aktéři.

Na Západě je debata velmi pestrá a snaží se často popsat konání aktérů z jiného kulturního a politického prostředí. Zde je jistě dobré ocenit jejich snahu. Za poslední dvě dekády Západ musel relativně ustoupit ze svých pozic a je nutné si uvědomit, že mezinárodní vztahy je možné nahlížet i skrze jiná paradigmat, než je pouze pokračující liberalizace. Někteří aktéři tedy využívají k prosazení vlastních zájmů i takové nástroje, které jsou západním armádám a bezpečnostním strukturám dovoleny využívat pouze ve vyhlášeném vojenském konfliktu a dalších vojenských operacích. Tím se vracíme zpátky ke konstruktivistickému pojetím, skrze které chce tato práce celou debatu o hybridních a informačních válkách nahlížet. Zjednodušeně řečeno, že akademická a vojenská debata o různých (více či méně reálných) konceptech a nástrojích boje (jak války, tak mírového střetu států) má přesah

do běžných společností a tím, že je debata sekuritizována dochází k posunům v reálných mezinárodních vztazích.

Shrnutí

Na první pohled je patrné, že oblasti výše popsaných šedých zón moderních konfliktů je celá řada konceptů a pojmů, které je třeba nějakým způsobem kategorizovat, nebo jim dát určité dělicí linie, které však budou stále nejasné a překrývající se. Přesto autor myslí, že jedno ze základní dělení lze vytvořit, a sice dělení na koncepty, které popisují válčení (ať už konvenční, nekonvenční či jejich spojení) ve fyzickém prostředí nebo s využitím kinetických/letálních prostředků a s koncepty, které se snaží popisovat metody válčení, které nemá nebo by nemělo přejít do fyzických hranic, mělo by se primárně odehrávat v kyberprostoru, v mysli lidí, v informačním a politickém prostoru apod. Důležité je zdůraznit, že nefyzické metody nelze považovat nutně za součást války, jak bylo naznačováno již výše v části věnující se ukotvení války jako pojmu mezinárodního práva. Tedy, že informační válka je nástrojem, a to sice nástrojem války, ale také nástrojem mírového konkurenčního střetu aktérů. Tedy stále nejde o válku se všemi důsledky, které to nese. Pokud samozřejmě nedojde k jeho sekuritizování.

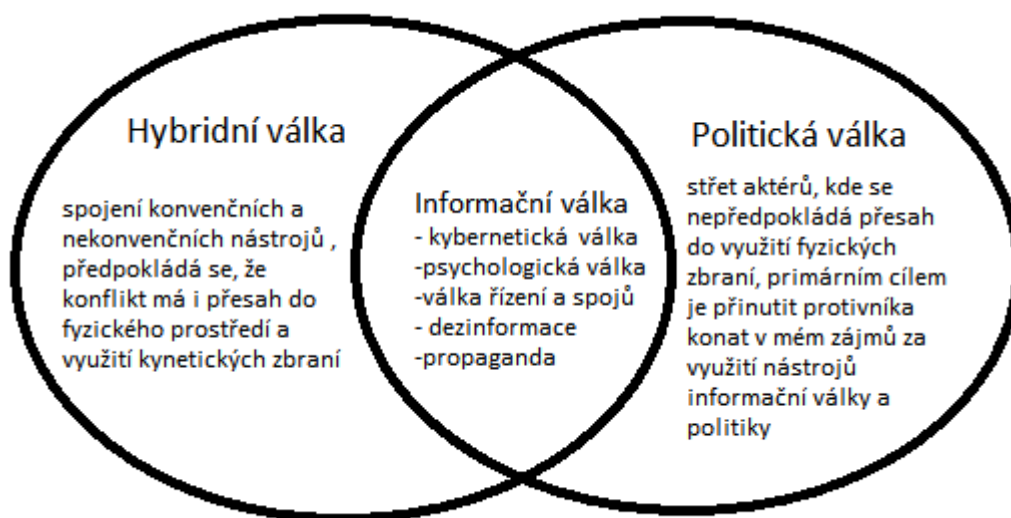
Proto lze navrhnout dělení na dva širší koncepty – na hybridní válku a politickou válku. Přičemž informační válku, jako primární zájem diplomové práce lze vidět v průsečíků množin (politická a hybridní válka) jako nástroj obou.

Když si rozdělíme tuto analýzu i na základě geopolitického na Rusko, Čínu a obecně Západ jakožto tři hlavní globální centra politické a vojenské moci můžeme pozorovat řadu věcí. Toto rozdělení na tři hlavní centra vyplývá již z předchozích částí, když je zřejmé, že právě tato centra geopolitické moci se zásadně podílejí na debatě o současné válce. Tento fakt logicky vyplývá i z toho, že tato tři centra světové politické moci (tedy Západ, Rusko a Čína) jsou si vzájemně největšími a nejnebezpečnějšími konkurenty, proto právě u nich vzniká potřeba tvořit koncepty a vojenské doktríny skrze které je možné dosahovat vlastních cílů na úkor právě těchto konkurentů.

V následující části tak bude představeno informační, případně hybridně-informační válčení právě na třech přístupech. Kdy Západ odděluje válku a mír. Informační či hybridní válka tak pro něj je podpůrným prostředkem bojových operací. Rusko se snaží propojovat jak neletální, tak i letální prostředky boje při zachování co možná největší užitečnosti (s minimem prostředků co největší zisky ideálně v nepřiznaném konfliktu). A konečně Čína, která má dvě koncepce. Přičemž první je ostře ohraničená svou nekinetickou povahou. Cílem tohoto konceptuálního chápání je konkurence USA a snaha o tvarování mezinárodního prostoru ve vlastní (tedy čínský) prospěch. A druhý koncept se podobá ruské perspektivě, kdy je snahou co možná maximálně využívat veškeré prostředky ve válce bez ohledu na její vyhlášení či popírání.

Následující nákres znázorňuje výstup debaty. Tedy snahu omezit veškeré koncepty na dva základní na platformě kinetické či ne kinetické síly. Tedy hybridní válku jako název pro nové koncepty, které předpokládají střet ve fyzickém světě. A pak politická válka, která se omezuje na prostředky ne kinetického boje. Tedy de facto na běžný střet velmocí (států) v mezinárodním systému jako je špionáž, propaganda, ekonomický nátlak, zpravodajské vlivové operace a tak dále. Informační válka je v tomto případě možné vidět jako průsečík obou, jakožto nástroj, který je možné využívat v obou fázích. Možná, že právě i tento fakt, tedy to, že informační válka je silně přítomná jak v reálně probíhajícím konfliktu, tak ale i v obyčejném střetávání se mocností v mezinárodních vztazích mohl částečně vést k tak silné proliferaci termínu ve společenské debatě posledních let.

Jednoduše řečeno, informační válka byla případně sekuritizována i proto, že je opravdu jistým způsobem přítomna v mezinárodních vztazích. Avšak ne způsobem, jak je to prezentováno poslední roky. Tedy jako téměř až zázračný nástroj ruské hybridní války a dezinformační kampaně. Informační válka je v podobě propagandy a snahy a manipulaci s mediálním prostředím přítomna dlouhodobě, a to ze všech stran. Je také nástrojem hybridní války (či asymetrického nepřiznaného konfliktu) v podobě třeba ruské snahy o zastření přítomnosti vlastních jednotek na Donbase po dubnu 2014.

Západní pojetí „nových“ válek – hybridní válka a politická válka

V západním pojetí je zřetelné rozdělení na platformě míru a válečného stavu. Při bližším pohledu, který bude následně představen, je zřetelné, že v západním chápání je důležité rozlišovat mezi nástroji, které lze využívat pouze ve válečném stavu a které lze uplatnit i v mírových střetech. Tento fakt je důležitý z hlediska sekuritizace, na kterou se snaží upozorňovat tato práce. Protože jestliže na Západě lze nástroje určité represe využívat pouze ve válečném stavu, je právě sekuritizace informační války aktem, který může mít následky pro běžný chod demokratické společnosti, přestože se v tradičním chápání nejedná o válku. Již George Kennan svým konceptem politické války upozorňoval na to, že USA musí střet se Sovětským svazem chápat odlišným prizmatem. Tedy, že i v mírovém období dochází ke střetu velmocí, který probíhá skrze propagandu, špionáž, ekonomický tlak apod.

Hybridní válka

Hybridní válka je tak v rámci této práce zástupcem konceptů moderních bojů, které předpokládají i fyzickou bojovou aktivitu. V západním myšlení je navíc konceptem, který v původním smyslu reagoval na především na povstalecké boje a operace s asymetrickým nepřítelem. Po roce 2014, kdy se termín mediálně (a často i odborně) začal připisovat Ruské federaci a její asertivní politice, bylo v konceptu akcentována informační složka.

Válku je možné rozlišovat podle řady dělení (podle taktiky, zbraní, aktérů apod.). Mezinárodní humanitární právo definuje dva základní druhy konfliktu (Jukl 2005) – mezinárodní (typicky konflikt dvou a více státních aktérů) a občanský (typicky boj státu proti povstalcům). Z hlediska metod by se toto obecné rozdělení dalo popsat jako konvenční válka (státní aktéři využívající především pravidelných jednotek a konvenčních zbraní) a nekonvenční válka (nepravidelný povstalecký boj využívající asymetrických metod a nekonvenčních zbraní). Toto vyplývá již z výše zmíněného kontextu odborné debaty a podoby současného světa charakterizovaného proliferací moderních technologií, informací atd. Koncept hybridní války jakožto zastřešující termín pro „nové“ koncepty přesahující do fyzického prostředí (na rozdíl od politické války) bude představena v této části diplomové práce.

„Podoba samotné války se změnila. V zásadě již neexistuje jasná dělící linie mezi mírem a válkou,“ (Eccles, 1965). Tuto vizionářskou větu pronesl autor již v 60. letech 20. století, tedy více než tři dekády předtím, než se v odborné debatě vyskytl koncept hybridní války.

Koncept hybridní války se v literatuře objevuje právě až na počátku 21. století v reakci na tehdejší konflikty a nedostatečnost výše zmíněného základního dělení konfliktů. Jedním z prvních autorů je William J. Nemeth, který analyzoval válku v Čečensku. Píše o hybridní taktice a hybridních metodách tamních povstalců. Povstalecký boj se proměňuje a dochází ve velké míře ke kombinaci nepravidelných (guerillových) metod se zbraněmi a metodami typickými pro konvenční armády (Nemeth 2002). V jeho

pojetí je tak hybridnost konfliktu v tom, že povstalci jsou schopni využívat těžké konvenční zbraně cíleně a strategicky. Přičemž to bylo dosud vyhrazeno spíše jen konvenčním armádám, které disponovaly odborností a schopností používat těžké konvenční zbraně.

Za duchovního otce konceptu hybridní války je považován Frank G. Hoffman. Spolu s Jamesem N. Mattisem se o proměnách soudobých konfliktů poprvé zmiňuje v článku „*Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars*“ z roku 2005. Autoři vychází ze zkušeností z války v Iráku a zmiňují především nutnost nespoléhat se pouze na moderní technologie a konvenční převahu Spojených států. Dále poznamenávají důležitost informační části konfliktu, kdy je nutné pracovat s obyvatelstvem napadené země a snažit se získat si jejich přízeň (Hoffman and Mattis 2005). Již tady je tak akcentována informační složka konfliktu, avšak na rozdíl od ruských nebo čínských přístupů je patrné, že informační válka (operace) je především podpůrným nástrojem konfliktu.

Hoffman své teze rozpracovává v rozsáhlejšímu textu „*Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*“. Poukazuje na to, že kombinace pravidelných a nepravidelných jednotek, nebo nekonvenčních metod vedení boje není ničím novým. Připomíná například americkou válku za nezávislost. Novými jsou ale možnosti, které moderní svět a technologie poskytují všem aktérům mezinárodní politiky. Upozorňuje na nutnost nepřemýšlet o konfliktech v původních dvou kategoriích, buď jako o mezistátní válce konvenčních aktérů, nebo jako o asymetrické guerillové válce. Moderní války se povedou především kombinací obojího nezávisle na tom, zda se jedná o státního aktéra nebo o povstalec (Hoffman 2007: 28). Hoffman také vypracoval jednu z prvních definic hybridní války:

„Hybridní války zahrnují šířkou škálu různých způsobů boje, včetně konvenčních způsobů, nepravidelné taktiky a metod, teroristických aktů, včetně svévolného násilí, nátlaku a kriminálních nepokojů.“
(Hoffman 2007: 14)

Například Russel W. Glenn nepíše přímo o hybridní válce, ale o hybridních hrozbách, které definuje jako:

„Současné a adaptivní kombinování politických, vojenských, ekonomických, sociálních a informačních prostředků spolu s konvenčními, nepravidelnými, katastrofickými, teroristickými a podvrtnými/kriminálními metodami boje. Může se jednat o kombinaci státních i nestátních aktérů.“
(Glenn 2009: 2)

McCuen vidí hybridní válku jako kombinaci symetrické a asymetrické války a dále píše o celospektrální válce, v níž nestačí porazit protivníkovu armádu, ale důležitý je i sociální a mezinárodní aspekt. Je nutné zajistit jednak mezinárodní podporu naší válce (invazi), tak i podporu obyvatelstva v bojové zóně a tím zajistit podporu domácí fronty v zemi, kde vedeme válku (McCuen, 2008: 107-108). McCuenovo pojetí

se zaměřuje již na informační válku jako složku konfliktu. Opět ale v kontrastu s ruskou nebo čínskou perspektivou je fakt, že ovlivnění je součástí přiznaného konfliktu a má spíše „pozitivní“ pojetí, kdy se má zajistit podpora či pochopení vojenské operace. Kdežto třeba v ruské perspektivě u Čekovina a Bogdanova informační složka měla připravit půdu invazi a psychologicky zdeptat protivníka před zahájením samotné vojenské operace.

Davis vychází v zásadě ze stejných premis jako McCuen a více se zaměřuje na kriminální aspekty a roli organizovaného zločinu v globalizovaném světě (Davis 2013: 22). Margaret S. Bond se zaměřuje na sociální složku soudobých konfliktů. Zdůrazňuje aspekt stabilizace a rekonstrukce společnosti v poválečném období. Zaměřuje se na nutnost práce a komunikace s civilním obyvatelstvem v konfliktu postižených zemích (Bond 2007). Tito a další autoři vycházejí z podobných základů a většina se odkazuje na Hoffmana. Liší se především v dílčích aspektech, na které kladou zvýšenou pozornost (kybernetická složka, informační operace atd.).⁸

Tito autoři „první“ generace hybridní války vycházejí z konfliktů, které probíhaly v 90. letech 20. století a na počátku 21. století (Čečensko, Irák, Afghánistán, Libanon atd.) Snaží se především poukázat na proměny možností, které se v rámci konvenčních metod a zbraní naskýtají nestátním aktérům. Především teroristickým organizacím a různým kvazi státním strukturám vzniknuvších v konfliktních oblastech (např. jako pozůstatky armád v tzv. padlých státech). Většina z nich je nějakým způsobem zapojena do americké armády a jejich analýza se snaží vymanit vojenské myšlení z rigidní představy o pouze konvenčních a nekonvenčních konfliktech (Hoffman 2009: 36-38). Zároveň často svými články upozorňují armádu USA, aby nepodlehla představě vlastní konvenční neporazitelnosti. Hybridní válka je tedy jakýsi střed na ose konvenční (mezistátní) a nekonvenční (povstalecká, asymetrická) a operuje s metodami a zbraněmi z obou pólů.

Po roce 2014 se termín hybridní války stal velmi diskutovaným a problematice se začala věnovat řada analytiků a akademiků. Přesto se hybridní válka nestala vojenskou doktrínou a jedná se spíše o termín popisující moderní nekonvenční konflikt 21. století. Západní perspektiva byla obohacena především o ruskou debatu a o analýzu anexe Krymu.

Autoři s obohacením o znalost ruské perspektivy přistupují k novým válkám komplexněji a přidávají sociální část, tedy působení na civilní obyvatelstvo a na politické instituce. Vojenské operace se provádějí v menší míře a nejsou přiznány. Nekonvenční, asymetrická složka je stěžejní a znamená i čistě nebojové činnosti jako jsou propaganda nebo ekonomická válka. Je patrné, že s ruskými akcemi na Ukrajině a různým informačním působením vůči západním společnostem se západní chápání hybridní

---

⁸ Pro podrobnější literature review konceptu hybridní války viz např. Timothy McCulloh and Richard Johnson – „Hybrid Warfare“ (2013).

války posouvá více k nebojové a nefyzické perspektivě a přibližuje se tak politické válce, která se primárně projevuje skrze informační válku.

V návaznosti na ruské akce na Ukrajině se na komplexní pojetí hybridní války zaměřuje i report z Mnichovské bezpečnostní konference z roku 2015, který poukazuje také na aspekt informační války a zmiňuje tzv. weaponizaci informace. To znamená, že dochází k účinnému stírání rozdílu mezi fakty a lží, každá strana konfliktu si vytváří svou vlastní realitu a informace a mediální kampaně se stávají velmi důležitou součástí konfliktu. Čelit takovému způsobu boje je pak pro západní liberální demokracie s jejich pojetím svobod poměrně obtížné (Munich Security Report, 2015: 34). Vytváří se tak „mlha války“, která ztěžuje možnosti přesného postihnutí dění a určení agresora a jeho angažmá. Informační válka je zde nástrojem hybridní války s cílem zakrýt reálné dění a napomoci tak provedení čistě vojenských operací s co možná nejnižšími náklady a velmi nízkou bojovou intenzitou.

Shrnutí

Současný mezinárodní systém není nakloněn vedení agresivní války, jakkoli někdo může takovou válku chápat jako regulérní zajišťování vlastní bezpečnosti. O to důležitější může být vedení války jinými než přímými, tvrdě vojenskými prostředky. Hybridní válka se nevyhlašuje, což může být výhodné pro státního aktéra, kterému by casus belli v podobě zajišťování vlastních zájmů prošlo bez následků jen velmi těžko, pokud vůbec. Válka jako taková se nezměnila, avšak mění se poměr, v jakém se využívá konvenčních a nekonvenčních prostředků (státními i nestátními aktéry). Je snaha vést konflikty minimalisticky, s pokud možno co nejmenším využitím tvrdé vojenské síly. Spolu s tzv. humanitárními intervencemi roste také důležitost post konfliktní stabilizace válkou zasažených území a práce s místním obyvatelstvem. Autoři před rokem 2014 popisují především hybridní hrozby, které vyvstávají ze strany nestátních nebo kvazi státních aktérů. Nepopírají možnost hybridního boje ze strany státního aktéra (předpokládají to však spíše u tzv. darebáckých států jako např. Irán). Stát jako aktér hybridních hrozeb/války se dostává do popředí po ruské anexi Krymu. V současné době se zároveň hybridní válka posunula z popisu „povstání na steroidech“ (Zelenka 2014) spíše k válce 21. století vedené především nekonvenčními metodami a moderními technologiemi. Po roce 2014 se západní debata posouvá více k informační válce, případně hybridně-informační, a jak bylo zmíněno třeba v reportu z Mnichovské bezpečnostní konference, dochází k rozšíření debaty o informační válce, která má údajně být prováděna nepřátelskými aktéry proti západním demokraciím v podobě dezinformačních kampaní, vlivových operací apod.

V tu chvíli právě dochází k posunu. Hybridní válka se z akademické debaty posouvá do širšího povědomí. Místo popisu nových povstaleckých válek se hybridní válka posouvá přímo na domácí „frontu“.

Politická válka

Politická válka je pojem, který je často spojován s americkým diplomatem a autorem politiky zdržování Georgem Kennanem. Kennan neviděl střet mezi USA a SSSR primárně jako tradiční střet soupeřů na poli mezinárodních vztahů, ale zabýval se rovněž ideologickou rovinou – tedy střetem liberální demokracie a komunismu (Robinson et. al 2018: 2). Zároveň chtěl upozornit na to, že střet se Sovětským svazem se povede primárně nefyzickým způsobem, tedy ne konvenční (či jadernou) válkou, ale spíše propagandou, informační válkou, obecně řečeno právě politickou válkou. Pro podrobnější konceptualizaci viz např. Robinson, L. et. al. „Modern Political Warfare – Current Practices and Possible Responses“ (2018) nebo Jones, S. G. „The Return of Political Warfare“ (2018).

Kennan (1948) ve svém reportu definuje politickou válku jako „*využití všech prostředků státní moci mimo otevřenou fyzickou válku, s cílem dosáhnout národního zájmu*“. Následně Kennan přidává i výčet takových prostředků, jedná se o skryté i otevřené operace. Dále utváření politických aliancí, ekonomické síly a prostředků, propagandy až po čistě negativní jevy jako jsou „černé“ psychologické operace, podpora spřátelených živlů v cílové zemi, nebo podpora odboje (Kenna 1948: 2).

Politické válce se dostává zvýšená pozornost v posledních letech, kdy dochází ke kritice spojení hybridní války s asertivní ruskou zahraniční politikou (viz. Brands a Yoshihara 2018; Pronk 2019 nebo Robinson 2018) kdy autoři pro tento stav prosazují právě spíše termín politická válka. A to především z důvodu toho, že se jedná o nefyzický střet. Reálně k žádným bojům mezi Ruskem a Západem nedochází. Brands a Yoshihara (2018) navazují definicí politické války právě jako „*užití nevojenských prostředků k manipulaci a podrývání protivníkovy politického systému*“.

Pronk (2019) ve svém článku sepisuje klíčové charakteristiky politické války, které jsou:

- Aplikuje všechny elementy národní (státní) moci
- Zůstává pod zákonným prahem otevřeného ozbrojeného konfliktu
- Prodlužuje tradiční konflikty a může dosáhnout efektů při nižších nákladech
- Využívá etnické nebo náboženské vazby a jiné vnitřní (konfliktní) charakteristiky
- Odhalení vyžaduje značné investice zpravodajských zdrojů

Autoři proklamující politickou válku jí většinou spojují s informační válkou, psychologickou válkou, diplomacií nebo ekonomickým soupeřením (srov. Barnett a Lord 1989; Trinquier 1964). Tedy s prostředky nekinetického boje, což může vyhovovat rozdělení na hybridní a politickou válku, jak bylo nastíněno v předchozích částech, kde informační válka může být nástrojem obou. V západní perspektivě ohraničených konfliktů a respektu mezinárodního práva, pak politická válka jako koncept boje skrze informační prostředky vyhovuje lépe. Nejedná se o válku ve smyslu, jak jej může chápat

mezinárodní právo, ale připouští, že někteří aktéři na nás mohou vyvíjet tlak skrze informační, psychologickou nebo ekonomickou válku což s sebou nese konsekvence pro bezpečnostní politiku a strategii.

Shrnutí

V západní perspektivě lze spatřovat poměrně striktní dělení mezi mírovým obdobím a válkou. Informační válka a její nástroje je proto možné uplatňovat primárně jako součást válečného konfliktu. To s sebou nese značná omezení a západní informační válka nemusí být tak komplexně pojatá jako například informační válka v ruském pojetí, kde lze informační a hybridní válku vidět jako primárně propojené a záleží pouze na vývoji situace, kdy se z informačního a politického prostoru plynule přesuneme do hybridních forem a často nepřiznaně a na omezenou dobu využijeme i klasických vojenských jednotek a fyzického boje.

Politická válka je tak západním konceptem, který připomíná, že mezinárodní vztahy jsou ze své povahy konfliktní a že národní zájmy stále přetrvávají a k jejich dosažení je velmi často třeba konkurenční stát jistým způsobem ovlivňovat. Spolu s respektem k mezinárodnímu právu a ke striktnímu oddělování válečného stavu a mírového stavu, je pak koncept politické války vhodný pro popis zostřených vztahů jako jsou v současné chvíli mezi Západem a Ruskou federací.

Ruská perspektiva – hybridně-informační válka

„Myšlenky (informace) jsou mnohem silnější než zbraně. Nedovolíme, aby naši lidé mohli mít zbraně. Proč bychom jim měli dovolit, aby měli myšlenky?“ Josif Stalin⁹

Ruské pojetí je charakteristické svým komplexním pojetím, které se snaží zahrnovat dohromady celou škálu nástrojů. Dále je charakteristické právě konfliktním pohledem na mezinárodní vztahy, kdy je válka často chápána jako neustále přítomná, pouze se liší svou horkou fází (otevřeným konfliktem) a studenou fází, kdy se využívají především nebojové nástroje a prostředky. Třetí charakteristickou je historická tradice sociální složky konfliktů (informační a psychologická válka), která sahá až do dob Sovětského svazu. Tato tradice navazuje především na teorii reflexivní kontroly. Ta byla ve 21. století rozpracovávána v návaznosti na moderní konflikty a západní debatu a vytvořila tak komplexní ruskou hybridně-informační válku.

Teorie reflexivní kontroly

Teorie reflexivní kontroly, nebo krátce reflexivní kontrola je ruským konceptem ovlivňování cílových subjektů skrze manipulace, informace a psychologii. Konceptu se podrobně věnují Thomas (2004) v obsáhlé publikaci „*Russian Reflexive Control*“ i se snahou o nasazení na případové studie autoři Giles a Sherr (2018). Reflexivní kontrola by mohla být zaměňována za informační operace nebo psychologické operace používané v západní terminologii. De facto se jedná stále o to samé a sice skrze informace a psychologii postrkovat nepřítele (konkurenta) k takovým krokům, které jsou v náš prospěch a které by se bez aktivního postrčení nejspíše neudály.

Timothy Thomas, který se ve své publikaci věnuje ruským přístupům definuje reflexivní kontrolu takto: „*jedná se o prostředky, které určitému cílovému partnerovi nebo přímo protivníkovi, dávají speciálně připravené informace, které ho přivedou k tomu, aby dobrovolně učinil předem stanovené rozhodnutí požadované iniciátorem akce,*“ (Thomas 2004: 237). Tato trochu obšírnější definice tedy říká v podstatě to, že reflexivní kontrolou se rozumí schopnost vnutit skrze informační proces (vlození informace do konkurentova informačního prostředí) protivníkovi to, aby se choval podle našich představ a cílů.

Kevin McCauley (2016) ve své knize „*Russian influence campaigns against the west from the cold war to Putin*“ spojuje reflexivní kontrolu se sovětskou potřebou vědeckosti v informačních a psychologických operacích. Jak sám název, tedy teorie reflexivní kontroly, napovídá, snahou sovětů bylo vytvoření univerzálního pojetí, které by umožňovalo přečíst procesy rozhodování a tok informací v zájmové zemi (nebo struktuře) a pak skrze vhodně zvolené a vhodně využitě informace kontrolovat ony rozhodovací procesy.

---

⁹ Výrok připisovaný Stalinovi (zdroj: Walker 2010: 10)

Ruskou reflexivní kontrolu srovnává v článku „Contrasting China’s and Russia’s Influence Operations“ Peter Mattis (2018) s čínským konceptem three warfares. Mattis taktéž shrnuje ruskou reflexivní kontrolu jako snahu o systematické vlivové operace, kdy skrze psychologické a kybernetické teorie (a výzkum) lze vytvořit a do reality inkorporovat takové techniky, které dokžou po analýze cílového systému jím skrze informační proces vhodně manipulovat. Jak Mattis (2018) píše „...mapováním, jak protivník rámoval problémy a zpracovával informace, mohli ruští plánovači navrhnout takové operace, které by posunuly rozhodování protivníka vhodným směrem.“

Takto to zní velmi nebezpečně a jako výrazná zbraň v rukou Sovětů. Otázkou je nakolik se teorie scházela s realitou. Tématu se podrobněji věnoval např. Ladislav Bittman v knize „Mezinárodní dezinformace“.

Maskirovka

Maskirovka (v ruském originále „маскировка“, tedy v doslovném překladu přestrojení) je vojenskou doktrínou, jejímž cílem je maskování vojenských jednotek a zastírání jejich pozic, znemožnění odhalení jejich následného postupu a akce (Keating 1981 a Ermak 2014). Tento pojem byl v posledních letech spojován především s ruskou anexí Krymu v roce 2014, kdy strategické objekty byly hlídány neoznačenými vojáky. Maskirovku je tedy možné vnímat primárně jako nástroj informační války. V kontextu krymských událostí došlo k posunu od kamufláže a zamaskování jednotek, ke znemožnění jejich identifikace.

Ruská hybridně-informační válka

Ruská debata o podobě nových konfliktů se dá vystopovat do 90. let 20. století. Jedním z prvních autorů, který se tématu věnoval, byl ruský generál Mahmut Garejev. Zmiňuje nové možnosti šíření informací a možnosti vedení konfliktů především v psychologické a informační sféře. Tvrdí, že je možné vytvořit určitou informační a psychologickou mlhu války skrze systematické šíření provokativních informací, které budou částečně pravdivé a částečně lživé. Tím se má stírat dělící linie mezi pravdou a lží a způsobovat dezorientace nepřítele. Skrze takové informační a psychologické nátlaky a aktivity je možné u protivníka vyvinout značnou nedůvěru, až psychózu, beznaděj a celkovou nedůvěru ve schopnosti politiků, institucí a státu. Výsledkem může být totální demoralizace a ztráta důvěry, což vytváří vhodné podmínky pro šíření vlastního vlivu na nepřítele, jeho armádu a obyvatelstvo (Banasik 2016: 167-168; Chekinov a Bogdanov 2013: 12-13). Informační válka je tak považována za rozhodující aspekt budoucích konfliktů. Garejevovy myšlenky dále rozvíjí generál Vladimir Slipčenko, který budoucí války charakterizuje jako bezkontaktní a již v té době přisuzuje velkou důležitost kyberprostoru (Rác 2015: 35; Chekinov a Bogdanov, 2013: 12-13).

Čekinov a Bogdanov vycházejí z analýzy první války v Perském zálivu a za stěžejní považují informační převahu. A to v celém spektru informační války, propagandou počínaje, přes vyřazení velících komunikačních struktur až po kybernetickou válku a psychologické operace. Informační převaha je zcela zásadní rozměr moderních konfliktů. V přípravné fázi před konfliktem je důležitá práce s propagandou, do které mají být zapojena média, kulturní instituce, náboženské a nevládní organizace (Chekinov and Bogdanov, 2013: 16). Moderní konflikt pak rozděluje do dvou hlavních fází. První, ve které převládá informační válka a nevojenské prostředky. Ve druhé fázi pak nastupují vojenské jednotky (pravidelné nebo i nepravidelné) a jejich úkolem je především likvidace zbylých ohnisek odporu (Chekinov and Bogdanov, 2013: 19).

Ruská vojenská doktrína z roku 2010 zmiňuje použití vojenských a nevojenských subjektů a zdrojů v moderních konfliktech. Dále zmiňuje důležitost informační dimenze konfliktu. Tvrdí, že informační válka umožňuje dosažení politických cílů bez využití vojenských sil (The Military Doctrine of The Russian Federation 2015). Je zřejmé, že oproti americkým autorům se ruská perspektiva zaměřuje především na sociální aspekt a možnosti ovlivňování nepřítele skrze informační a psychologickou válku. V ruské perspektivě někteří západní autoři hovoří o informačně-psychologické válce, která je Ruskem považována za stěžejní bod moderních konfliktů (Pomerantsev and Lucas 2016: 5).

Stejně jako je Hoffman považován za duchovního otce hybridní války v USA, pak v Rusku je takovým autorem generál Valerij Gerasimov, jehož myšlenky jsou na západě často shrnovány do tzv. Gerasimovovy doktríny.¹⁰ Gerasimov klade důraz na kontrolu informačního prostředí a informačních toků. Přitom se odkazuje na události arabského jara, které vidí jako jeden z prototypů války 21. století. Pro něj typická ukázka destabilizace společnosti skrze informační válku a využití protestního potenciálu populace k dosažení politických cílů bez využití vojenských prostředků (Gerasimov, 2014). Zároveň proklamuje myšlenku o permanentně probíhajícím konfliktu podobně jako u čínského konceptu neomezené války. Hlavní charakteristika moderních konfliktů je v posunu od tradičních vojenských metod k nekonvenčním a asymetrickým metodám boje spolu s důrazem na speciální síly a informační válku.

Berzinš ruský přístup obecně charakterizuje tak „že ruský pohled na moderní války je založen na myšlence, že hlavní bojové pole je mysl, a jako výsledek, války nové generace budou dominovány informační a psychologickou válkou tak, aby bylo dosaženo převahy nad vojáky a zbraněmi. Cílem je morálně a psychologicky rozložit nepřátelské ozbrojené síly a civilní obyvatelstvo.“ Dále shrnuje, že „hlavním cílem je snížit nutnost nasazení tvrdé vojenské síly na nezbytné minimum, dosáhnout toho, aby nepřátelská armáda a civilní obyvatelstvo podporovalo útočníka na úkor vlastního státu a vlády“

---

¹⁰ Pro podrobnější analýzu viz např. Rácz, 2015 nebo Berzinš, 2014

(Berzinš, 2014: 5). Tento přístup pozoruje v rámci ruských akcí na Ukrajině a vyvozuje z toho, že moderní války se v ruské perspektivě povedou především o mysl lidí (viz také Banasik, 2016: 168).

Andrász Rác v návaznosti na ruské strategické dokumenty a analýzu dění na Krymu a na východě Ukrajiny rozděluje ruskou hybridní válku na tři hlavní fáze – přípravná, útočná a stabilizační fáze (2015: 57).

V přípravné fázi dochází k mapování všech slabých míst cílové země od infrastruktury přes politické vedení po ekonomiku. Všechna slabá místa se analyzují a vytváří se strategie, jak jich využít. Využívá se zde diplomacie, tvorba různých kulturních a politických organizací navázaných na Kreml, budování silné mediální pozice a snaha o získání ekonomického vlivu. Další možností je podpora různých separatistických hnutí a protivládních nálad apod. Všechno se děje s cílem oslabit místní vládu a posílit vlastní vliv (Rác, 2015: 58-60). Tyto aktivity často nejsou v rozporu s místními zákony ani mezinárodním právem, o to složitější může být pro cílovou zemi se jim bránit.

V druhé útočné fázi dochází k otevřenému využití tvrdé vojenské síly, avšak na zapřenou a pokud možno pouze demonstrativní. Využívá se ochromenosti protivníka, který není schopný adekvátně reagovat, což má být zařízeno první přípravnou fází, kdy dochází k intenzivním informačním a psychologickým operacím. Objevují se neoznačené jednotky kvalitně vyzbrojených mužů. Takové jednotky pak především kontrolují důležité body infrastruktury. Může docházet k únosům lidí nebo k vydírání apod. Vše je podpořeno diplomatickým tlakem a informační válkou (Rác, 2015: 60-64).

Třetí stabilizační fáze je charakteristická konsolidací zisků z předešlých fází a snahou o jejich legitimizaci (Rác, 2015: 64-67).

Hybridní válka jako koncept stojí na nekonvenčních metodách a prostředcích boje. V ruském pohledu lze tento postoj ještě posunout k důrazu na nebojové prostředky v kontextu informačně-psychologické války. Sociální dimenze je zásadní a velký důraz je kladen právě na ovlivnění společnosti a institucí cílové země s cílem co možná nejvíce umenšit ochotu bojovat a podkopat důvěru občanů ve stát a jeho složky. Informační (informačně-psychologická) válka se stává dominantní složkou moderních konfliktů. Debata o ruském pojetí a jeho akce na Ukrajině obohatila koncept hybridní války především o výrazný důraz na sociální aspekt moderních konfliktů.

Čínské pojetí „nové“ informační války – three warfares

„Zahrnují vše od psychologického a právního boje až po mediální válčení.“ (Navarro 2016).

Čína jako jedno z hlavních ekonomických a geopolitických center moci na globální úrovni je rovněž případem státu, který se snaží (nebo je mu to připisováno) informačně působit v mezinárodním prostředí. V západním diskurzu je toto čínské působení často připisované tzv. konceptu three warfares (v češtině nemá žádný ustálený ekvivalent, bude tak užíváno anglického pojmenování).

Koncept je primárně zajímavý snahou propojovat psychologii, informace s působením v právním prostředí a dát tak svým nárokům status legality a jak je z uvozující citace Navarra zjevné, typickým prvkem (jako u většiny podobných koncepcí) je snaha o co nejkompexnější pojetí, které se však v tomto případě zcela vyhýbá fyzickému vojenskému střetu, jak již v počátku článku Navarro naznačuje, když jej přímo spojuje s ne-kinetickým působením (Navarro 2016). Rozsáhlou publikaci o three warfares vypracoval Stefan Halper (2013) při univerzitě v Cambridge. Halper koncept propojuje především s americkou-čínským geopolitickým střetem a s čínskou snahou o rozšíření kontroly v Jihočínském moři (Halper 2013: 11-12) (dále např. srov. Walton 2012 nebo Wortzel 2014).

Three warfares koncept je tak svým ne kinetickým rámcem v jistém protikladu k jinému čínskému konceptu, a sice tzv. neomezené války, která se více podobá hybridní (či spíše hybridně-informační) válce v ruském pojetí. Neomezená válka je v chápání autorů Liang a Xiangsui („*Unrestricted Warfare*“ 2007) moderní podoba konfliktu, kdy dochází k využívání všech dostupných prostředků (vojenských, politických, ekonomických, kybernetických nebo teroristických). Metoda boje se volí podle slabých míst protivníka tak, aby se vedla za co největších zisků s minimálními náklady, a mění se podle toho, jak se mění a vyvíjí protivník. Válka je nevyhlášená a obecně dochází ke stírání rozdílů mezi mírem a válečným konfliktem.

Počátky three warfares lze vystopovat do roku 2003, kdy Ústřední výbor Komunistické strany Číny a Ústřední vojenská komise schválily three warfares jako nový koncept informační války pro Čínskou lidovou armádu (Wortzel 2014: 29 a Mattis 2018b a Halper 2013: 27). Three warfares je v západních analýzách na základě čínského textu definována jako „*koncepce informační války zaměřená na předběžnou stabilizaci klíčových oblastí ve vlastní (tedy čínský) prospěch.*“ (Halper 2014: 27 a Walton 2012: 4). Tato obecná koncepce je následně rozpracovávána do tří základních složek samotné

koncepte a to: informační (či mediální) válka, psychologická válka a zákonná¹¹ (v originále legal warfare). Podrobněji viz následující přehled (Halper 2014: 28 a Walton 2012: 4):

1. Informační/mediální válka – jejím cílem je ovlivňovat domácí i mezinárodní publikum s cílem vybudovat podporu pro následné čínské vojenské akce a odrazování protivníka od provádění případných akcí, které jsou v rozporu s čínským zájmem
2. Psychologická válka – jejím cílem podřývat schopnost nepřítele provádět bojové operace, a to skrze odrazování, šokování a demoralizování nepřátelských vojáků ale také podřývat případnou podporu civilního obyvatelstva
3. Legální/právní válka – jejím cílem je využívat mezinárodní i domácí právo k vytvoření právního pozadí, které podloží legislativně čínské nároky nebo k prosté podpoře čínských zájmů. Může být využíváno k potlačování svobody a poškozování adresátova (cílové/zájemové společnosti) operačního prostoru a přímo tvořit operační prostor ve vlastní prospěch. Legální válka má také za cíl vybudovat mezinárodní podporu a řídit možné mezinárodně-politické dopady čínských vojenských akcí.

Analytici čínskou koncepci většinou dávají do kontextu střetu Číny a Spojených států amerických, přičemž cílem Číny je podřývat světový řád vytvořený Západem a prosazovat svou hegemonii, když ne ve světě tak minimálně v asijském regionu. Legální složku války lze spatřovat právě jako snahu zneužívat a přepisovat mezinárodní systém ve prospěch Číny. Takto explicitně se legální (legislativní) část nevyskytuje v západních ani ruských přístupech k informační válce.

Halper (2014: 12) snahu Číny podřývat světový řád vystihuje, když tvrdí, že „*obsahuje (tedy koncept) diplomatický tlak, pomluvy, falešné narativy a obtěžování s cílem vyjádřit nespokojenost, vytvářet hegemonii a vytvářet hrozby.*“ Podobně analyzuje three warfares Navarro (2016) a definuje koncept jako „*čínskou psychologickou válku s cílem podřývat, demoralizovat nebo jinak šokovat konkurenční národ a jeho civilní obyvatele a tím odrazovat soupeře od vlastní obrany.*“ Navarro opatrně naráží i na problematický aspekt, zda nazývat three warfares agresí (nebo dokonce válkou). Z jeho pohledu se sice jedná o agresi ne-kinetickými prostředky ale stále o agresi.

Mattis (2018a) se snaží o komparaci čínského přístupu k informační válce (vlivovým operacím) spolu s ruským přístupem. Srovnává tak three warfares spolu s teorií reflexivní kontroly. Tvrdí, že ruský přístup byl (nebo stále je) spíše systémový se snahou o univerzální funkce, zatímco čínský přístup se snaží ovlivňovat (či korumpovat) spíše konkrétní jednotlivce skrze které pak ovlivní celý systém (nebo národ/stát). Mattis má ve svém článku frázi, která jednoduchým způsobem vyjadřuje možnou kritiku

---

¹¹ Do češtiny obtížněji přeložitelné, v zásadě se jedná o válku skrze právní nástroje. Tedy využívání mezinárodního a domácího práva k dosažení cílů. Přeloženo tedy jako legislativní či zákonná válka.

three warfares jakožto údajně zcela nového konceptu a sice když *píše „zpátky k způsobu boje jako za studené války, boj o vliv a narativy.“*

Tento zajímavý poznatek, chtělo by se říci až freudovské přeroknutí, odhaluje jeden z možných způsobů, jak se dívat na řadu nových konceptů posledního desetiletí. Nepochází k žádné revoluci válčení ani soupeřní mocností, pouze se vracíme zpátky k multipolárnímu, konkurenčnímu a agresivnímu pojetí mezinárodních vztahů. Tedy že krátká doba amerického nebo liberální (západního) triumfalismu a hegemonie pominula a opět se vracíme do starých kolejí konkurence a střetů. Three warfares by tak nebyl nový způsob boje, pouze pojmenování pro čínský přístup k politické válce. Mattis (2018b) v dalším článku věnujícím se three warfares argumentuje, že Západ konceptu nerozumí, když jej považuje primárně za nástroj agresivní zahraniční politiky. Z jeho pohledu je důležité se na koncept dívat jako na nástroj čínské Komunistické strany, která se snaží posilovat svou pozici. Nejedná se tak o vojenský nástroj vlivových operací, ale spíše nástroj strany pro politickou válku doma i v zahraničí.

Informační válka

Informační válka postrádá ustálenou obecně přijímanou definici a lze v její rámci spatřovat řadu pojetí. Problematice definice a konceptualizace viz Daniel Ventre „*Cyberwar and Information warfare*“ (2011) nebo Martin C. Libicki „*What is Information warfare?*“ (1995).

Tyto publikace z 90. let 20. století se zaměřují spíše na technický aspekt informační války. Jedná se o období, kdy počítače a internet začaly nastupovat do celého spektra oborů, včetně armády a v této době se informační válka chápala, jako válka výpočetních strojů a komunikačních zařízení (viz např. Taddeo 2014). Především s rozvojem internetu, sociálních sítí a masmédií můžeme vidět, že informační válka se posouvá spíše k sociální perspektivě a informacím a komunikaci vůči masám. V jistém smyslu se tak vrací k původnímu pojetí, kdy informační válka jakožto klam, propaganda podryvání byla součástí většiny konfliktů v lidské historii.

Tomuto posunu se věnuje William Hutchinson v článku „*Information Warfare and Deception*“. Zmiňuje právě posun od primárně technologických aspektů k podryvání a klamání s cílem ovlivňovat masy. Informační válka ve smyslu počítačů se dnes nazývá spíše kybernetickou válkou (pro konceptualizaci pojmů např. Valuch, J. a kolektiv 2017). Pojem informační války, tak lze vnímat jako obecný pojem, pod který lze zahrnout řadu subkonceptů/nástrojů jako jsou elektronická válka, psychologická válka, válka hackerů, kybernetická válka atd. Detailní konceptualizaci a vývoj dělení nabízí např. Damjanović ve své analýze „*Types of Information warfare and examples of malicious programs of information warfare*“.

Z pohledu šíření internetu, tzv. internetu věcí (zařízení denní potřeby, která jsou připojená na internet) a jejich bezpečnostních implikací se zabývá William R. Gerry v článku „*Information Warfare in an information age*“ z roku 2017. Informační válce, kterou Ruská federace prováděla v rámci anexy Krymu, případně v rámci bojů na východní Ukrajině viz např. Snegovaya (2015) nebo Darczewska (2014).

V ruské perspektivě je potenciál práce s informacemi velmi vysoký (Giles, 2016: 6-7). Pomocí dezinformační kampaně je údajně možné manipulovat s veřejným míněním, destabilizovat politické instituce a vedení země, což spolu s dalšími akcemi může vést k destabilizaci cílové země a k zásadnímu zmenšení ochoty a schopnosti protivníka bránit se útoku (Jaitner, 2015: 88-89). Nebojové prostředky hrají velmi významnou roli a v některých případech je dokonce možné pouze skrze nebojové prostředky získat takový politický vliv, jaký je požadován a jehož by dříve bylo dosahováno pouze vojenskou invazí (Gerasimov, 2013). Toto samozřejmě platí nejenom pro Rusko, ale pro státy NATO, EU atd. Rozdílné je, že Západ alespoň na oficiální úrovni, informační válku a vlivové operace omezuje na válečný stav a meze stanovené mezinárodním právem.

Informační válka – obecná definice

Obecně ji lze charakterizovat jako „obraně/útočné využívání informací a informačních systémů za účelem zneužití, poškození nebo zničení informačního systému a informací protivníka s cílem získání vojenské nebo jiné výhody nad ním“ (Ehlers, 1999; Ventre, 2011: IX). Přičemž lze vidět tři možné dimenze jejího pojetí: 1. „válka o informace“ (získávání informací o protivníkovi a jeho možnostech s cílem chránit sebe), 2. „válka proti informacím“ (ochrana vlastních informací a informačních systémů a ničení protivníkových) a 3. „válka skrze informace“ (produkování dezinformací a klamů za účelem získání převahy nad protivníkem). (Ehlers, 1999)

Informační válku je možné vést ve fyzickém i mentálním prostředí. Ve fyzickém prostředí se jedná např. o útok na komunikační centra nepřítele s cílem jejich likvidace. V mentálním prostředí se pak jedná o psychologické a informační operace (propaganda, dezinformace, vlivové operace apod.).

V této diplomové práci je snaha poukázat na to, že proměna světa v informační společnost v posledních desetiletích vedla rovněž k jistým proměnám v bezpečnosti. V rámci válek a střetů států v mezinárodním systému jsou více akcentovány nekonvenční prostředky a strategie se rovněž proměňuje. Od fyzické kontroly se přechází spíše k virtuální kontrole (společnosti, tak i kritických systémů běžících na počítačích). Informační válka v celé této debatě silně přítomná. Problematické však je, že v západních společnostech došlo především po roce 2014 k posunu debaty. Z klasické politické války v mezinárodních vztazích se vytvořila ruská hybridně-informační válka. Přičemž Západ má být její obětí v podobě dezinformačních kampaní, fake news a šíření ruských narativů. Napříč prací je snaha poukázat, že fenomén informační války (a dalších nelineárních) je reálný, avšak spojení s Ruskem je problematické. Debata se tak sekuritizovala.

Pro účely této práce, jejímž cílem je poukázání na tuto sekuritizaci je informační válka chápána jako konflikt skrze informace ve smyslu šíření dezinformací, lží a klamů za účelem získání výhody nad nepřítelem. Cílem je opět primárně ovlivňovat obyvatelstvo cílové země a podřývat vládu a stabilitu tamní společnosti. Takto je chápána informační válka, která se stala hrozbou (zda reálnou je otázka pro další část práce) západním společnostem.

2. Metodologická část – tvorba hrozby (sekuritizace) a diskurzivní analýza

Sekuritizace

Sekuritizace (v anglickém originále securitization) je sociálně vědním (analytickým) konceptem a nástrojem, skrze který se sledují různé společenské fenomény a proces jejich sekuritizace, a to vše založeno na rámci sociálního konstruktivismu. Sekuritizace je tedy stav, kdy se z toho, kterého fenoménu stane bezpečnostní hrozba, přičemž často tato hrozba nabývá větších rozměrů, než by jí reálně náleželo vzhledem k nebezpečnosti jiných fenoménů ve společnosti (srovnání např. Charrete 2009 nebo Šulovič 2010). Problém samotný může ale také nemusí být reálnou bezpečnostní hrozbou. Například při terorismu v Evropě v posledních letech ročně zahynuly řádově desítky lidí, naproti tomu při dopravních nehodách jsou to tisíce v každé zemi. Přesto je terorismus (a tím spíše terorismus islámského původu) jednoznačně více akcentovanou hrozbou. Tímto v teorii sekuritizace typickým příkladem se zabývá ve své analytické práci např. Jackson (2007), který v článku „*Construng Enemies: „Islamic Terrorism“ in Political and Academic Discourse*“ zkoumá právě proměnu politického a akademického diskurzu na terorismus po roce 2001. sekuritizovány však nemusí být pouze reálné násilné akty. Sekuritizací může projít třeba i virus HIV, který svou závažností jistě leží na stupnici výše než jiné nemoci přesto ve většině zemí (krom těch afrických) nepůsobí zásadní ztráty na obyvatelech. Přesto třeba v Rusku došlo k částečné sekuritizaci debaty o HIV/Aids čímž se zabývá Roxanna Sjosdat (2008) v článku „*Exploring the Construction of Threats: The Securitization of HIV/AIDS in Russia*“.

Sekuritizace tedy plošně netvrdí, že fenomén, který byl sekuritizován není vůbec bezpečnostní hrozbou. Z výše uvedených příkladů je nutné přiznat, že terorismu nebo třeba nemoc typu HIV mají závažné důsledky, mají smrtelné oběti. Avšak problematické je spíše to, jak se s konkrétním sekuritizovaným fenoménem pracuje a často také, jak se skrze sekuritizovanou hrozbu mění bezpečnostní architektura nebo finanční toky do bezpečnosti, výzkumu a neziskového sektoru.

Například terorismus je neoddiskutovatelnou hrozbou. Přítomný byl v západních společnostech po řadu desetiletí, ale proces jeho sekuritizace po roce 2001 nabyl výrazných stop nejen v bezpečnostních složkách, ale docházelo rovněž ke změně zákonů, určitému omezení některých práv a podobně (viz např. zmíněný článek Jacksona z roku 2007, který se věnuje terorismu právě z pohledu konstrukce hrozby). Terorismus, tedy hrozba, která v západních zemích způsobuje smrt maximálně desítek lidí ročně (European Parliament 2018), se stal jednou z primárních hrozeb, přestože jeho reálné dopady byly menší než u řady jiných bezpečnostních hrozeb. Přestože na lidské úrovni je každá taková smrt tragédií, které se mělo zabránit, na úrovni státu se jedná o menší hrozbu třeba, než jsou pro příklad dopravní nehody. Přesto se kvůli terorismu zakročilo k masivnímu odposlouchání obyvatel, okleštění jejich svobod a navýšení rozpočtů a možnostem bezpečnostních složek. Zjednodušeně řečeno,

sekuritizované fenomény, jsou v kontrastu s jinými bezpečnostními hrozbami (často vysoce) nadhodnocené a vedou dopadům v reálném světě, typu změna zákonů, posilování bezpečnostních složek nebo denní přítomnost v mediálním prostředí a tím ke změně celospolečenského diskurzu.

Lze zkoumat informační válku z pohledu sekuritizace?

Proč zkoumat informační válku skrze sekuritizaci? Informační válka je konceptem neletální války či střetu v mezinárodních vztazích. Její existence je relativně nezpochybnitelná a některé její součásti jsou v mezinárodních vztazích uplatňovány i v časech míru.

V první části práce bylo snahou poukázat na to, že neletální a nelineární (či moderní) způsoby boje a střetu v mezinárodních vztazích jsou fenoménem vcelku tradičním a přítomným po celá století. Změnou je to, s jakou intenzitou a proliferací těchto prostředků se můžeme setkávat dnes a pravděpodobně ještě více v budoucnosti.

Proto je naprosto v pořádku o nich psát a analyzovat. Zvláštní, a pro fenomén sekuritizace zvláště, je sledovat, jak se z vojenských konceptů a akademických bezpečnostních debat stává veřejné politikum přítomné v každodenním chodu společnosti a ovlivňující její fungování. Je možné říci, že informační válka především v podobě dezinformací, propagandy a souboje narativů se v posledních letech stala všedním termínem a hrozbou všudypřítomnou. Ruské dezinformace jsou viděny za každou mediální kampaní, která odporuje obecnému diskurzu, propaganda islamistů má být nástrojem radikalizující tisíce mladých muslimů v západoevropských státech. Hlavní je napojení na Rusko a jeho asertivní zahraniční politiku. Ze špionáže, mediálních manipulací nebo lží, se stává údajná promyšlená informační válka, která je první fází hybridní války.

Je možné tedy říci, že informace se stala sekuritizovaným fenoménem, který s sebou nese určité následky. Lze o tom minimálně uvažovat, pokud se čistě heuristicky podíváme na to, že po roce 2014 se z odborné debaty akademiků a bezpečnostních expertů o současných válkách, stává údajná ruská informační válka denním fenoménem médií v EU. A nejenom v médiích, když například v Česku došlo v roce 2017 ke vzniku speciálního odboru při Ministerstvu vnitra, jehož cílem je sledovat hybridní hrozby – tedy „Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám“¹². V rámci Evropské unie už v roce 2015 vzniklo pracoviště East Stratcom, které mělo explicitně za cíl „zpochybnit probíhající dezinformační kampaně Ruska“ (EU External Action 2018).

Sekuritizace jakožto koncept čerpající z realismu (zaměření na bezpečnost) a současně konstruktivismu (identita, sociální konstrukce reality) je z pohledu této práce vhodným nástrojem, jak analyzovat přítomnost tohoto fenoménu (informační války) ve společnosti. A to z právě z důvodu, že informační

---

¹² Oficiální webové stránky viz Ministerstvo vnitra: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/centrum-proti-terorismu-a-hybridnim-hrozbam.aspx>

válka je bezpečnostním konceptem, který však z velké části probíhá skrze nefyzické metody, skrze propagandu, dezinformace apod. Spojení konstruktivistického zaměření na psychologii společnosti a zároveň realistického zaměření na bezpečnost tak bylo nasnadě.

Teorie sekuritizace

Sekuritizace, nebo také „securitization theory“ je spojováno s Kodaňskou školou (Buzan et al. 1998 a Waever 1995) rozvojem tamního pojetí bezpečnostních studií v 80. a 90. letech 20. století. Podle této školy bezpečnostních studií je teorie sekuritizace konstruktivistické pojetí toho, jak je hrozba konstruována a opět zase rozpouštěna. Sociální konstruktivismus proklamuje tezi, že svět je především sociální konstrukcí, pak teorie sekuritizace tvrdí, že i hrozby jsou sociálně konstruovány (Rychnovska 2014: 11). Jednodušeji řečeno, pokud je z pohledu sociálního konstruktivismu náš svět konstruován skrze to, jak jej vnímáme, pak i hrozby musí být takto konstruovány. Je pak nutné přehodnotit dosavadní přístup k bezpečnostní problematice a na některé fenomény nahlížet právě skrze to, jak byly sociálně zkonstruovány.

Kodaňská škola se rovněž snažila nabourat paradigma bezpečnosti jakožto čistě záležitosti států, které mají být primární jednotkou analýzy. K proliferační bezpečnosti má dojít jak v rovině škály hrozeb, tak i co se týče cílových jednotek analýzy. Bezpečností hrozbou tak nemusí být pouze „tvrdě“ vojenské hrozby jako jaderné zbraně nebo konvenční převaha protivníka ale rovněž třeba také environmentální problémy, rozsáhlý organizovaný zločin nebo třeba pandemie.

V rovině cíle analýza pak dochází k proliferační aktérů sekuritizace. Zdrojem i cílem již nejsou primárně státy. Cílem může být třeba celé globální lidstvo (hrozba nukleární destrukce) a stejně tak zdrojem nemusí být nutně stát ale třeba i nestátní aktéři nebo dokonce viry a bakterie (hrozba HIV, chřipky). Přes tuto proliferační aktérů (cílových a zdrojových) tak i podob hrozeb (vojenské, environmentální...) je z pohledu sekuritizace hlavní prvotní věc silně spojená se sociálním konstruktivismem. Fenomén musí být nahlížen jako hrozba. Tedy musí být sekuritizován (Sjostedt 2008: 10).

Sekuritizaci je možné vidět primárně jako rétorický akt, který legitimizuje opatření zvláštní povahy a ospravedlňuje vysokou pozici sekuritizované agendy v postavení státního aparátu a veřejného zájmu (Buzan et al. 1998 a Sjostedt 2008). Sekuritizace tedy znamená, že o nějakém fenoménu je otevřeně řečeno, že je bezpečnostní hrozbou společnosti. Tento akt „odhalení“ hrozby nejspíše navazuje na dobu, kdy postupně ve společnosti docházelo ke zpřítomnění toho, kterého fenoménu, a to v kontextu bezpečnosti. Tento výskyt akceleruje až dojde k tomu, že (většinou) státní aparát prohlásí fenomén za národní/společenskou hrozbu. Tím se sekuritizace legitimuje. Již předtím mohlo docházet k tomu, že například akademická obec a odborníci získávali finance či se z prostého zájmu zvýšeným způsobem

tím kterým fenoménem zabývali. To společně s mediálním obrazem, který celý proces zprostředkovává řadové populaci mění paradigma a vytváří novou hrozbu.

Sjostedt toto ve své práci potvrzuje a tvrdí, že sekuritizace není dokončena dokud, nedojde k tzv. securitizing move (2008: 10). Myslí tím, že je nutné, aby sekuritizace agendy byla široce přijata jako oprávněná. Tento securitizing move operacionalizuje jako „veřejné rámování agendy jakožto národní hrozby“ což by navíc mělo být doprovázeno strategickým dokumentem ze strany státní správy.

Sekuritizace je především procesem toho, jak se z jistého tématu stane bezpečnostní hrozba. Každý takový proces by měl obsahovat 4 základní složky:

- zdrojový objekt (aktér sekuritizující téma, zdroj rétorického aktu či sekuritizačního pohybu)
- hrozba (objekt nebo hodnota která byla zhodnocena jakožto hrozba)
- referenční objekt (cílová jednotka hrozby, která by měla být chráněna)
- širší publikum (cíl sekuritizace, který má být přesvědčen a má přijmout sekuritizaci jako oprávněnou)

Sekuritizaci je tímto velmi vhodně rozložena pro analytické účely. Získáváme tak zdroj, nástroj (hrozbu) a cíl. Širší publikum pak hraje roli prostředí, ve kterém se celý proces odehrává. Proto aby se celý tento pohyb mohl udát, je nutná ještě jistá energie, vysvětlení toho, jak se ve společnosti šíří hodnoty, či v tomto případě sekuritizované hrozby. Protože se jedná především o rétorický akt, odehrává se tak v rámci diskurzu. Diskurz se může tvořit skrze rámce (jak kterou informaci rámuje tím jí dáváme kontext a vyznění) a to celé může probíhat na podkladě tzv. kaskádového šíření informací ve společnosti. Přenos informací probíhá podle Entmana skrze mechanismus aktivního rozšiřování v rámci kaskádového modelu. Média zde tvoří spojovací prvek mezi představiteli státu a širokou populací. V rámci této kaskády jsou rámce a politicky zaujaté interpretace přenášeny skrze média k široké populaci, a může tak docházet k vytváření uzavřených myšlenkových bloků v celém systému, což vede k jednotnému diskurzu, jak interpretovat dění či aktéry se všemi následky, které to může přinášet. Tento proces může pobíhat jak vědomě, tak na podvědomé úrovni a zároveň oběma směry (Entman, 2003: 418-421).

Výzkumný protokol

V této části bude shrnuto co, jakým způsobem a v jakém rámci bude v následující třetí části diplomové práce zkoumáno.

Teoretický rámec – informační válka

Informační válka je počátečním rámcem a zdrojem výzkumu. V první teoretické části práce bylo cílem zasadit tento nástroj (či koncept) do širší debaty, která v bezpečnostní komunitě probíhá. Hlavní snahou bylo poukázat, že informační válka je součástí širší debaty o podobách moderních konfliktů, které jsou z řady důvodů charakterizovány zvyšující se snahou o užívání nesmrtících prostředků.

Tyto koncepty v různé podobě nalezneme ve všech třech centrech současných mezinárodních vztahů. V západním pojetí je zásadně rozlišováno mezi válkou a mírovým stavem. Z toho vychází, že nástroje informační války jsou zpravidla užívány jako doplněk válečného konfliktu. Pro západní pojetí se hodí rozlišení hybridní a politické války. hybridní jakožto zastřešující termín pro asymetrické moderní pojetí konfliktů. Politická válka pak jako popis agresivních a konkurenčních mezinárodních vztahů, které mezi aktéry ale stále nepřerostly ve válku, jak ji chápe mezinárodní právo. V čínském pojetí je nejznámější koncept tzv. three warfares. Čína se svým spojením médií, psychologie a práva (legality) snaží nabourávat současné mezinárodní vztahy a vytlačovat americkou hegemonii z oblasti (především avšak ne pouze) jihovýchodní Asie. Rusko pak se svou tradicí informační a psychologické války zaměřené na společnosti konkurenta vytváří komplexní pojetí, kdy informační fáze má být často přípravou před fyzickou kontrolou území. Problematický aspekt je takový, že toto ruské pojetí se omezuje spíše na zajištění vlastní nárazníkové zóny. Ve vztahu k Západu se ruská asertivní politika dá nazvat spíše tradiční konkurenční politickou válkou.

Tato původně akademická a odborná debata po roce 2014 akcelerovala a původní vojenské a akademické koncepty se staly výrazně více přítomnými ve veřejném diskuzi. V kontextu ruské asertivní až agresivní politiky došlo na Západě ke spojení této debaty primárně právě s ruskou zahraniční politikou. Z informační války jakožto vojenské doktríny či akademického konceptu se stává politikum.

Metodologie – sekuritizace

Výchozí premisou práce je, že informační válka se stala sekuritizovaným tématem. Metodologie tak vychází z teorie sekuritizace, která spojuje prvky realistické a konstruktivistické teorie mezinárodních vztahů. Hlavní tezí této teorie je fakt, že stejně jako jiné fenomény sociálního světa, tak i bezpečnostní hrozby jsou sociálně konstruované. Tedy, že hrozby se stávají hrozbou ve chvíli, kdy je společnost za hrozby považuje. Takováto sekuritizovaná hrozby může ale také nemusí být reálnou hrozbou. Problematické je, že takové sekuritizované hrozbě je přikládána mnohem vyšší důležitost a pozornost v bezpečnostním systému ať už se jedná o finance na výzkum, potírání nebo předcházení apod.

Z pohledu společenské nebezpečnosti pak reálně marginální bezpečnostní hrozba může vysávat mnohem vyšší prostředky, než by jí náleželo v kontextu ostatních hrozeb.

Sekuritizace je toho, jak se fenomén stává bezpečnostní hrozbou. Každý takový proces by měl obsahovat 4 základní složky:

- zdrojový objekt (aktér sekuritizující téma, zdroj rétorického aktu či sekuritizačního pohybu)
- hrozba (objekt nebo hodnota která byla zhodnocena jakožto hrozba)
- referenční objekt (cílová jednotka hrozby, která by měla být chráněna)
- širší publikum (cíl sekuritizace, který má být přesvědčen a má přijmout sekuritizaci jako oprávněnou)

Způsob analýzy – diskurzivní analýza

Analýza proběhne primárně skrze diskurzivní analýzu. Diskurzivní analýza je součástí širší skupiny přístupů, které se zabývají analýzou textu. Jedná se o kvalitativní metoda výzkumu v sociálních vědách. Vychází ze sociálního konstruktivismu a primárním předpokladem je pohled na text (jazyk) jako nedílnou součást politicko-společenské reality. Text není pouhým nástrojem popisu reality „za textem“. Sám text, a především způsob jakým ho vnímáme a interpretujeme, utváří naší sociální realitu. Diskurzivní analýza nepátrá po pravdivosti skutečností, které popisuje. Jejím cílem je zkoumat způsob jakým lidé skrze texty konstruují smysl a význam objektů a aktivit sociálního světa (Drulák, 2008: 92-94).

Data

Data mají podobu textů. Jedná se o mediální výstupy, výstupy odborné a akademické obce, vládní dokumenty a prohlášení politiků (tedy decision-makerů, kteří mají reálný vliv na podobu politických systémů). V těchto datech budou skrze diskurzivní analýzu hledány rámce skrze, které se ve společnosti popisovala informační (hybridní) válka. Předpokladem je, že bude rámována primárně jako nástroj ruské asertivní politiky, která pro západní společnosti představuje hrozbu.

Cíl

Cílem diplomové práce je analyzovat proces sekuritizace informační války v kontextu Západu (NATO/EU) a primárně vztahu k Ruské federaci. Proběhne tak na základě obecnější analýzy procesu sekuritizace a následně na mikroanalýzách vybraných případů, které mají demonstrovat, že případná sekuritizace informační války spojovaná především s Ruskou federací vede k reálným aktům v mezinárodních vztazích.

Cílem bude na platformě čtyř základních složek sekuritizace (zdroj, hrozba, cíl, publikum) sledovat pomocí diskurzivní analýzy, jak (pokud ano) byla informační válka sekuritizována z bezpečnostního konceptu v bezpečnostní hrozbou přítomnou v denním běhu západních společností (NATO/EU).

Následné dvě mikroanalýzy případů „Skripal“ a „MH117“ jsou jakožto dva exponované případy vybrané, aby reprezentovaly zásahy v mezinárodních vztazích.

3. Empiricko-analytická část

Příprava analýzy

Struktura analýzy

Analýza samotná probíhá ve dvou základních částech, přičemž druhá část jsou mikroanalýzy, tedy dva konkrétní případy, které mají ilustrovat stav diskurzu v širším publiku. První část se krátce věnuje samotné sekuritizaci případu informační války v západním bezpečnostním diskurzu (tedy státy NATO a EU) s přihlédnutím na Českou republiku. Proběhne tak na platformě tzv. securitizing move, který je na základě pojetí podle Sjosdat chápán jako „veřejné rámování agendy jakožto národní hrozby“. Pro účely této práce je tento securitizing move analyzován jakožto otevřený rétorický akt, kdy státní aparát (či jeho představitelé) otevřeně prohlásí informační válku za hrozbu. Na základě toho, jak tuto hrozbu pak popíše je snaha analyzovat 3 složky sekuritizace (zdroj, hrozbu a cíl). Tedy jak hrozbu státní aparát chápe, z jakého zdroje podle něj vzniká (je prováděna) a kdo je tímto ohrožován. Čtvrtá složka, tedy širší společnost, je podle pojetí kaskádového šíření informací ovlivňována primárně médii jakožto převodové páky mezi elitou a masou. Druhá část analýzy jsou tak dvě mikroanalýzy, které mají demonstrovat jak se v mediálním diskurzu případy, které je možné na první pohled podsouvat nějakým způsobem tématu informační války, spojují právě se sekuritizovaným tématem jako takovým.

Mikroanalýzy mohou být vnímány, jako případy, na kterých pak lze sledovat, jak se sekuritizované téma informační války ve spojení s Ruskem předkládá širšímu publiku. Tím lze dokončit a podtrhnout analýzu sekuritizace, protože širší publikum je čtvrtá složka sekuritizace, jak jí lze rozložit pro analytické účely. Případy jsou vybrány záměrně.

Postup analýzy a její předpoklady

První část proběhne analýzou vládních dokumentů, kde je cílem vyhledat deklaraci toho, že informační válka ze strany Ruska je hrozbou. Lze předpokládat, že pokud taková deklarace existuje bude v dokumentech typu zprávy národních bezpečnostních auditů, zpráv z mezivládních bezpečnostních konferencí, zprávy NATO a EU. Ve všech takových dokumentech se předpokládá, že lze nalézt zmínky o hrozbě informační války. pomocí sledování případného rámování takové hrozby pak lze sledovat tři dílčí složky sekuritizace. Tedy z jakého zdroje hrozba vychází, jak nás hrozba ohrožuje a kdo je jejím cílem. Předpokladem je, že informační válka bude nazvána hrozbou a bude rámována způsobem, kdy zdrojem bude Rusko a jeho asertivní zahraniční politika. Podoba hrozby se de facto odvíjí již od teoretické části práce, kdy fakticky k rešerším toho, jak západní analytici a akademici tuto hrozbu chápou. A jako cíl se dá předpokládat, že bude vyhodnocena západní společnost a její demokratické zřízení.

Mikroanalýzy jsou případy událostí, které měly reálný přesah do mezinárodních vztahů. Na palubě letu MH17 zemřeli občané řady národností. Případ dospěl k mezinárodnímu vyšetřování. Případ Skripal

způsobil vyhoštění řady ruských diplomatů na Západě a k výraznému zhoršení vztahu mezi Ruskem a Spojeným královstvím. Je tedy nepopíratelné, že se jednalo o důležité případy, které si zasloužily vysokou míru pozornosti médií. Avšak předpokladem je, že těmto případům byly přiřkládány rámce, které by jim příslušet nemusely.

Tedy, že vedle tragédie letu MH17, který byl sestřelen nad oblastí, kde probíhal válečný konflikt, bylo v médiích případu připisováno i něco navíc. Nejspíše tedy informační válka ze strany Ruska s cílem popřít vlastní účast apod.

Případ Skripal není dosud došetřen alespoň co se otevřených zdrojů týká. Britská strana předala svým spojencům údajné utajené důkazy, které je měly přesvědčit o jasné vinně Ruska. Západními státy je připisován jako pokus o vraždu ze strany ruských tajných služeb nervovou látkou. Rusko vlastní vědomé státní zapojení popírá. V té nejjednodušší verzi se tento případ dá nazvat vyřizováním účtu ve zpravodajské komunitě, což je běžný jev (samozřejmě, že pokus o vraždu a tím spíš nervovou látkou je metoda velmi radikální). Předpoklade je, že média budou přiřkládat případu jiné další rámce v návaznosti na informační válku.

Obecně je tak předpokladem, že média budou tyto případy rámovat v kontextu sekuritizované informační války. Tedy, že je budou výrazně spojovat s Ruskem a jeho údajnou informační válkou se Západem. Že namísto, aby se případy vykládaly konkrétní lidské tragédie v kontextu zostřených mezinárodních vztahů, budou viděny jako případy cílené informační války jejíž oběti jsou západní společnosti.

Výstupy analýzy

Limity

Prvotně je nutné přiznat, že analýza jako každá má své limity, na které naráží. Prostor této diplomové práce je značně ohraničený a není v silách jednotlivce projít takový záběr médií, které jsou v západním světě značně početné a roztříštěné, aby byla zaručena výrazná reprezentativnost. Stejně tak z hlediska obecné analýzy sekuritizace není možné procházet vládní dokumenty všech států ze struktur NATO a EU. Je nutné analýzu omezit. Analýzy se tak institucionálně omezí na obecné struktury Západu (výstupy NATO a EU). V případě mikroanalýz je nutné omezit média ze kterých bude čerpáno pro diskurzivní analýzu a vyhledávání rámců. Je nutné vybrat média, aby byla v rámci možností zajištěna reprezentativnost a také dosah. Je třeba tedy zvolit média, která působí v západních zemích a primárně pro západní publikum, aby byl dodržen princip kaskádového šíření informací. Tedy, že tato média převádějí sekuritizaci do obecné širší společnosti, kde k sekuritizaci došlo.

Vybrána budou média – DW, BBC a France 24. Média jsou vybrána cílně na základě toho, že se jedná o média veřejné služby, která byla zřízena vlastními vládami, avšak z oficiálního statutu mají být zcela nezávislá, a především názorově neutrální. Geograficky pak odrážejí největší a nejdůležitější zástupce z Evropy.

Securitizing move

Pokud je securitizing move chápán, jako rétorický akt, kdy stát (či Unie) otevřeně deklaruje fenomén za hrozbu pro bezpečnost vlastních obyvatel, můžeme na úrovni EU dojít k deklaraci z listopadu 2016, kdy Evropský parlament přijal rezoluci o strategické komunikaci s cílem čelit propagandě z třetích zemích a nestátních aktérů (European Parliament 2016: 1). Tento dokument bude využit jako ukázkový pro popis toho, jak je fenomén informační války sekuritizován. Parlament může být chápán jako hlavní zástupce lidu v politickém systému, nejvíce tak má odrážet různá spektra obyvatel, v rámci EU se jedná o jediný volený orgán, která však zároveň podléhá značnému vlivu a síle Komise a Rady. Evropský parlament jako hlavní zákonodárný orgán Unie, který reprezentuje obyvatele a de facto i národy Unie, zde uvádí celou věc do kontextu nejen zhoršených vztahů s Ruskem, jeho anexí Krymu a válkou na Donbase, ale rovněž se situací v Sýrii a Iráku, kde v té době probíhala válka s islamistickou teroristickou organizací Islámský stát. Pro další dokumenty, kde je možné sledovat sekuritizační pohyb na informační válku se lze podívat na výstupy NATO, především ze summitu ve Walesu (Wales Summit Declaration 2014), kde byla akcentována ruská válka na Donbase a kybernetické operace jako důležitá součást moderních konfliktů. Nebo summit NATO ve Varšavě, kde byl informační a kybernetický prostor přímo uznán za pátou dimenzi moderních válečných konfliktů (Warsaw Summit Communiqué 2016), nebo do veřejných zpráv českých zpravodajských služeb, auditu národní bezpečnosti atd. Kde je fenomén IW popisován podobně, tedy jako hrozby, která cílí na Unii, její státy a společnost s cílem jí

oslabit, rozleptat demokratické hodnoty a společenskou a národní soudržnost. Návaznost na Rusko, případně další autoritářské státy nebo teroristické organizace. Nyní v detailu pojetí Evropského parlamentu jako demonstrace způsobu sekuritizace informační války v prostředí EU a členů.

Parlament následně tvrdí, že EU, členské státy a obyvatelé jsou pod „vzrůstajícím, systematickým tlakem řešit informační, dezinformační kampaně a propagandu“ (European parliament 2016: 2) ze strany států, kriminálních organizací a nestátních aktérů.

V deklaraci je následně přiznáno, že informační válka je starým fenoménem přítomným ve válkách po celá staletí. Následně dochází ke spojení fenoménu právě s „moderní hybridní válkou, která je kombinací skrytých a otevřených operací, ...s cílem destabilizovat politickou, ekonomickou a sociální situaci v cílových zemích.“ A následně dochází k explicitní zmínce, že cílem je EU, když deklarace tvrdí „...cílem nejsou pouze partneři EU, ale i EU samotná, její instituce a členské státy a jejich občané bez ohledu na jejich národnost a vyznání,“ (European parliament 2016: 2).

Následně dochází k popisu ruské propagandy a snahy o ovládnutí mediální scény a podryvání společností členských států. To je navíc více akcentováno na východoevropské členy Unie, které z pohledu EP mají slabší mediální scénu, a ne tolik pevné demokratické pojistky a tím jsou údajně náchylnější k podléhání tlaku informační války (propagandy).

Druhým zdrojem takové informační války jsou pak dle EP nestátní aktéři, především teroristické organizace jako Islámský stát a Al-Quida.

Rétoricky zjevně došlo k tomu, že informační válka (nejen ze strany Ruska i když především ta ruská) byla po roce 2014 v západních strukturách akcentována jako hrozba na kterou je nutné reagovat. To, že k sekuritizaci došlo, lze demonstrovat rovněž na tom, že v reálném světě došlo k tvorbě výstupů a přesměrování finančních toků. To znamená, že jak EU, tak NATO založily organizace, které mají nebezpečí informační války sledovat a případně potírat. Česko se k tomu připojilo i svou vlastní domácí aktivitou, kdy vytvořilo při ministerstvu obrany odbor pro boj s teroristickými a hybridními hrozbami – tzv. Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám (CTHH). Na rovině EU byla vytvořena East StratCom Task Force, která má proaktivně komunikovat unijní témata v zemích Východního partnerství a potírat tak ruskou propagandu. Severoatlantická aliance vytvořila rovněž centrum pro strategickou komunikaci „NATO Strategic Communications Centre of Excellence“ se sídlem v Litvě.

Posledním indikátorem, že debata o (údajné) dezinformační a informační válce ze strany Ruska má reálné důsledky, byla opatření během voleb do Evropského parlamentu na jaře 2019.

Shrnutí

Pročítáním řady dokumentů a sledováním, jak se řada think tanků zaměřuje na téma informační války lze stručně analyzovat tři hlavní prvky analýzy sekuritizace, jak byly představeny v metodologické části práce.

- zdrojový objekt (aktér sekuritizující téma, zdroj rétorického aktu či sekuritizačního pohybu)
- hrozba (objekt nebo hodnota která byla zhodnocena jakožto hrozba)
- referenční objekt (cílová jednotka hrozby, která by měla být chráněna)

Zdrojový objekt – za ten je možné považovat struktury EU, NATO a pak jejich jednotlivé členské státy, které v rámci debaty podporované odbornou a akademickou obcí, deklarují informační válku za hrozbu.

Hrozba – hrozbou je pak informační válka a její nástroje jako propaganda, dezinformace, dezinformační kampaně, podvratné operace atd. zdrojem hrozby je především Rusko, ale rovněž třeba teroristické organizace.

Referenční objekt – tím jsou EU a její instituce, členské státy EU a NATO, a konečně především společnosti členských států a demokratické zřízení a instituce. Kdy v dokumentech je většinou popisována právě snaha o podryvání demokratických institucí a tím snaha oslabit společnosti a nabourat jejich soudržnost.

Mikroanalýzy – Let MH17

Základní přehled případu¹³

Případ letu MH17 se udál 17. července roku 2014. Pravidelná linka malajsijských aerolinek mezi Amsterdamem a Kuala Lumpur prolétala oblastí právě v době kdy probíhaly boje na Donbase. Letadlo přelétalo nad oblastí bojů a bylo podle závěrečné zprávy sestřeleno raketou BUK ruského protiletadlového systému. Systém byl podle zprávy přivezen z ruského území na ukrajinský Donbas. Závěrečná zpráva neobvinila Rusko jako stát ani jeho úřady. Mezi obviněné patří 4 civilní osoby, 3 ruské národnosti a jeden Ukrajinec. Došlo k tragické smrti všech cestujících a členů posádky, celkem 298 mrtvých. 193 cestujících mělo nizozemské občanství a vyšetřování se tak primárně ujalo Nizozemsko ve spolupráci s mezinárodními týmy vyšetřovatelů. Stručně řečeno, let MH17 byl tragickou událostí, kdy došlo v důsledku sestřelení civilního letadla nad oblastí válečného střetu, ke smrti nevinných cestujících.

---

¹³ Popis případu vychází ze zpráv, které publikovaly nizozemské úřady, které nehody vyšetřovaly ve spolupráci s mezinárodními týmy. Dokumenty jsou dostupné na stránkách: <https://www.om.nl/onderwerpen/mh17-crash/> a <https://www.onderzoeksraad.nl/en/page/3546/crash-mh17-17-july-2014>

Při tomto základním pohledu na případ je tedy zjevné, že by se nemělo jednat o nějaké zásadní napojení na údajnou ruskou informační válku, která by měla ohrožovat Západ a její obyvatelstvo. Jedná se v zásadě o velmi tragický a smutný případ, který se udál v kontextu válečného střetu mezi Ukrajinou a Ruskem. Zda vybraná západní média tomuto případu nepřikládala narativy navazující na sekuritizovanou informační válku, to je předmětem následné analýzy.

Západní média – rámování v kontextu (údajné) ruské informační války?

Pomocí pokročilého vyhledávání s využitím google.com jako největší vyhledávací platformy na internetu byly vyhledány řádově tisíce článků za tři vybraná média. Konkrétně pak 2 240 článků na DW, 2 290 článků na BBC a konečně 304 článků na France24. články byly prvotně vyhledány pomocí klíčového slova „MH17“. následně je nutné články vyselektovat, aby se ke konkrétní diskurzivní analýze dostaly pouze články s afinitou k informační válce. Došlo tak k přidání klíčového slova „information warfare“ a kontrolního klíčového slova „disinformation“, aby bylo zajištěno, že by nebyly opomenuty články, kde by informační válka byla chápána pouze jako dezinformace. Cíleně není připojováno jakékoli spojení s Ruskem přes případná klíčová slova jako „russian, „Russia“ apod. Po této selekci došlo k poměrně radikální úbytě textů do řádu desítek.

France 24 v podstatě nevykazuje žádné rámování zpráv do informační války mezi Ruskem a Západem. Texty jsou většinou agenturním popisem událostí, které dávají prostor vyjádřením oběma stranám. Když dojde textů vyhledaných v původním klíčovém slovu „MH17“ lze říci, událost je rámována jako tragédie, která vzešla z kontextu války na východní Ukrajině a má dopad na zhoršené vztahy mezi Západem a Ruskem. Není však nijak akcentována informační válka nebo dezinformační kampaň.

BBC již vykazuje oproti France 24 zvýšený výskyt citací odborníků, kteří případy dávají do kontextu ruské dezinformační kampaně. BBC oproti France 24 již není tak často stroze agenturní a texty jsou občas více reportážní, jde-li to tak říci. Obsáhlejší texty pak vedou k výskytu západních odborníků, kteří mají na věc názor takový, který by mohl podporovat sekuritizaci informační války. ale je nutné přiznat, že se tak jedná v naprosté menšině textů v rámci celého balíku více než dvou tisíc textů, které se případu MH17 nějakým způsobem věnovaly.

Německá DW je na tom podobně jako BBC. Články jsou také obsáhlejší, a ne tak stroze agenturní jako u France 24. dostává se tak více prostoru názorům odborníků nebo politiků. Ale přesto nejde tvrdit, že by médium nějak v případě MH17 tlačilo agendu informační války a dezinformací ze strany Ruska. Jsou i jednotky článků, které se výrazně věnují právě dezinformační kampani a představují třeba East Stratcom a jeho boj s dezinformacemi, ale v rámci celého balíku textů je to zanedbatelná část.

Mikroanalýzy – Případ Skripal Základní přehled případu¹⁴

Sergej Skripal – bývalý zpravodajský důstojník ruské GRU, který v 90. letech zběhl k britským tajným službám byl v březnu 2018 údajně se svou dcerou otráven nervovou látkou novičok v britském městě Salisbury. Podle Britů otravu provedla ruská GRU na popud ruského státu. Tento případ vedl k vyhoštění více než 150 ruských diplomatů z téměř tří desítek zemí světa, především z Evropy a severní Ameriky.

Pokud případ zjednodušíme a přistoupíme na západní verzi, pak se fakticky jednalo o vyřizování účtů ve zpravodajské komunitě, samozřejmě že je nutné přiznat, že značně radikální metodou. Přesto by zde neměla být na první pohled zásadní afinita na informační válku. Cílem útoku byl ruský ex-špion a ne západoevropské společnosti a demokratické zřízení, jak je v rámci sekuritizované informační války tvrzeno. Zda se případu ve vybraných západních médiích nepodsouval rámec informační války k tomu následující část.

Pomocí pokročilého vyhledávání s využitím google.com jako největší vyhledávací platformy na internetu byly vyhledány řádově tisíce článků za tři vybraná média. Konkrétně pak 669 článků na DW, 7 540 článků na BBC a konečně 546 článků na France24. Články byly prvotně vyhledány pomocí klíčového slova „Skripal“. Následně je nutné články vyselektovat, aby se ke konkrétní diskurzivní analýze dostaly pouze články s afinitou k informační válce. Došlo tak k přidání klíčového slova „information warfare“ a kontrolního klíčového slova „disinformation“, aby bylo zajištěno, že by nebyly opomenuty články, kde by informační válka byla chápána pouze jako dezinformace. Cíleně není připojováno jakékoli spojení s Ruskem přes případná klíčová slova jako „russian“, „Russia“ apod. Po této selekci došlo k poměrně radikální úbytě textů do řádu čtyř až pěti desítek u BBC a DW, v případě France 24 na necelé tři desítky textů.

První velmi zajímavý fakt je velmi výrazná disproporce mezi počtem textů BBC a ostatních médií. Je patrné, že Skripal jako „britská“ kauza přitáhla pozornost BBC velmi výrazným způsobem. Všechny tři média informují o případu vcelku podobně. Jedná se o agenturní strohé zprávy nebo lehce obsáhlejší reportáže. Zpravodajství je vcelku vyvážené a dává prostor rovněž ruské straně. Na rozdíl od zpravodajství o MH17 je patrné, že dezinformace a informační válka je ve veřejném prostoru již více přítomná. V textech je zvýšená míra citací odborníků nebo politiků, kteří zmiňují právě ruské dezinformace. Především na straně politiků by se dalo tvrdit, že je to do jisté míry indikátorem toho,

---

¹⁴ Popis případu vychází z médií, snahou bylo případ popsat ve zjednodušené podobě, aby do něj nebyly zanášeny politické a další vlivy proto aby jej bylo možné zjednodušit právě na podstatu zpravodajského případu než případu střetu hybridní/informační války mezi Západem a Ruskem.

že informační válka (především v podobě dezinformací) byla sekuritizována a dostala se do jejich běžného slovníku a uvažování. Kauza Skripal byla spojená také s chemickými zbraně, tedy údajnou látkou novičok, která měla být k otravě použita. Ve zpravodajství se pak opakuje odkazy na to, že Rusko provádí dezinformační kampaň právě aby zastřel tento fakt a zahltilo informační prostředí. Ostatně k tomu odkazovalo i několik textů u MH17. Jinak je nutné přiznat, že ve zpravodajství ani jednoho média nebyla nijak výrazná afinita k informační válce nebo dezinformacím. Rozhodně ne v takové míře, jak se na první pohled mohlo jevit, když případ Skripal měl vysoce konfliktní potenciál a vedl k reálným zásahům v mezinárodních vztazích v podobě výrazně zhoršených diplomatických vztazích mezi Západem (a zejména Spojené království) a Ruskem. Tento fakt se však nepodařilo potvrdit.

Shrnutí

Jak bylo výše naznačeno, z pohledu státních a mezinárodních institucí na Západě, lze tvrdit, že informační válka byla aspoň z části sekuritizována. EU i NATO ve svých dokumentech po roce 2014 akcentují informační válku jako hrozbu. Spojují jí často s hybridní válkou a přímo v kontextu moderních podob války vedených s akcentem na informační prostor. V tomto diskurzu se odehrává i část odborné a akademické debaty. Některé think tanky¹⁵ se přímo specializují na sledování ruské dezinformační kampaně. Avšak je nutné přiznat, že v posledním minimálně roce je i kritická debata minimálně k hybridní válce vcelku objemná. Přesto političtí představitelé hrozbu akceptovali, deklarovali ji v oficiálních dokumentech, a dokonce i poskytli finance, když došlo k otevření center, které mají (ruskou) informační válku odborně zkoumat a upozorňovat na ni. Obecně tak lze minimálně částečně přijmout tezi, že informační válka se stala sekuritizovanou hrozbou v západní bezpečnostní architektuře.

Pohled na mikroanalýzy, jejímž cílem bylo prokázat, že sekuritizovaná informační válka (ze strany Ruska) je přítomna i v širší populaci, a to skrze média, je již více problematický. Případ MH17 měl časově rámovat celou dobu od roku 2014 dodnes, a tak poukázat na vývoj sekuritizace. To se však nepotvrdilo. Případ Skripal jako čerstvý a konfliktní případ s přesahem do mezinárodních vztahů taktéž nepotvrdil výraznou přítomnost narativu informační války jako zásadní hrozby pro západní společnost. Oba případy ukazují poměrně kvalitní nestranné zpravodajství. Když se do případu vnašela informační válka nebo dezinformace pak především v rámci vyjádření odborníků nebo politiků. V tomto bodě je zajímavé, že více pak v případě Skripal. Možné vysvětlení je, že jako poměrně čerstvý případ se odehrál již ve společnosti, kde byla informační válka sekuritizována a politici, tak s tímto termínem již více operují, protože je více přítomný v obecné diskuzi. Přesto je nutné přiznat, že vybraná média na vybraných případech nedemonstrují informační válku jako hrozbu pro západní společnost a

---

¹⁵ Např. The Kremlin Watch, nebo z českých think tank Evropské hodnoty.

demokratické zřízení, jak jej sekuritizovala primárně EU ale rovněž i NATO jako hlavní mezivládní organizace západních států.

Závěr

Diplomová práce „Informační válka v mezinárodních vztazích“ se věnovala současnému tématu, které má nejen v odborné obci, ale i v širší obecné diskuzi relativně velký prostor. Častý výskyt pojmu informační války se váže především k roku 2014, kdy Ruská federace svou agresivní zahraniční politikou anektovala ukrajinský Krym a následně se zapojovala do konfliktu na Donbase. Po tomto roce se z do té doby spíše odborné debaty o povaze moderních konfliktů stává politikum a mediální zkratka všedního zpravodajství. Z článku ruského generála Gerasimova se na Západě vytěžila ruská válka pro 21. století a docházelo snad až k obdivování, jak Rusové umí pracovat v moderním prostředí a využívat informační kanály, lži, propagandu a dezinformace. Tato ruská kampaň na Ukrajině byla často popisována jako hybridní válka, přičemž ve stejnou chvíli měly západní státy (NATO/EU) čelit informační válce s cílem popírat hybridní válku na Ukrajině a zároveň podryvat západní společnosti.

Autor se nesnažil tvrdit, že by Rusové nepoužívali nástrojů informační války. Snahou ani nebylo popírat agresivnost ruské zahraniční politiky jak vůči sousedům, tak i proti Západu. V některých (s obtížemi vyčíslit) případech jistě Rusko používalo informační válku v podobě propagandy, dezinformací nebo snahy ovlivňovat události. Do jaké míry se jim to dařilo provádět a s jakými výsledky je otázka na jiné práce, a především na bezpečnostní složky, které by v první řadě měly takové podryvání ze strany konkurenční mocnosti potírat. Hlavním cílem bylo poukázat, že západní debata o informační válce se do jisté míry stala sekuritizovaným tématem. Tato teze byla prvotně ukázána v teoretické části práce, kdy byla představena širší debata o moderních konfliktech a způsobech, jak se mění poměr fyzických a nefyzických prostředků boje. Tedy to, že informace a informační válka, známá po tisíce let, se stává postupně dominantní nástroj současných konfliktů. Na třech hlavních přístupech (Západ, Rusko, Čína) bylo poukázáno na to, jak všechny tři centra globální moci vnímají informační válku. Kdy Západ relativně direktivně odděluje dobu míru a války a tím i možnost nasazení nástrojů. Na tomto pozadí autor rovněž navrhl, aby splet různých konceptů byla oddělována na případy, kdy se předpokládá pouze konflikt v informačním prostředí a na případy, kdy se počítá s přechodem do fyzického prostoru. Tedy na politickou a hybridní válku jako dvě pozice v rámci středové pozice na ose povstalecký – tradiční konflikt. Ruský přístup se pak jeví jako velmi komplexní, kdy předpokládá kombinace celé škály nástrojů a informační válka by měla předpřipravovat pozice pro následnou okupaci či jinou podobu fyzické kontroly území nepřítele. Čínský přístup informační války (three warfares) je postaven na komplexním pojetí taktéž, ale omezuje se na nefyzické nástroje. Čínský přístup, z pohledu západních analytiků, má za cíl nabourávat současnou podobu mezinárodního systému a posilovat čínské geopolitické pozice především v jihoasijském regionu.

Z představení celé debaty a představení pojetí mělo především vyplynout fakt, že působení v informačním prostředí, snaha vést konflikty minimalisticky nebo třeba snaha o podryvání konkurentů

a nepřátel v mezinárodních vztazích je věcí v podstatě běžnou. Že nejen nezápádní státy, ale rovněž země NATO a EU mají své pojetí „boje“ v informačním prostředí a střetu s konkurenty mimo ohraničený prostor vyhlášené války. Jednodušeji řečeno, politické války, jak je v práci představena, se dopouští všichni schopní hráči mezinárodních vztahů, což plyne ze samotné povahy jejich anarchie. Proto je problematičké, když se z propagandy, dezinformací a špionáže (tedy nástrojů běžného mírového střetu velmocí a konkurentů) stává informační válka, které má Západ náhle čelit nejen ze strany Ruska.

Protože pokud se jedná o „běžný mírový provoz“ mezinárodních vztahů, které stále jsou konkurenční a anarchické, proč je mu přikládán termín válka, který má negativní konotace a může vést ke snaze využívat ze strany státu nástrojů, které jsou jinak v demokracii vyhrazené pouze reálnému válečnému stavu? To vede k myšlence, že se informační válka jakožto především vojenský termín a odborný koncept, stal sekuritizovným fenoménem v západních společnostech. Proto bylo nastíněno západní pojetí války vycházející z mezinárodního práva, kdy je vcelku jasné, že stále není možné samotnou informační válku takto chápat.

Sekuritizace jako analytický nástroj byla vybrána záměrně, jakožto vhodný nástroj, kterým lze sledovat fenomény vycházející především ze sociálního konstruktivismu (tedy stránka jazyka a chápání pojmů jako sociálních konstruktů) se spojením na tradiční mezinárodní vztahy vnímané prizmatem bezpečnosti (tedy sekuritizace jako fenomén „zbespečnostnění“ některého fenoménu mezinárodních vztahů). Jinak řečeno, když nějaký fenomén, který je vcelku běžným v mezinárodních vztazích (což většinou informační válka je v kontextu konfliktnosti vztahů aktérů mezinárodní politiky) dostává kontext jako válka a nová bezpečnostní hrozba vede to k jistým následkům. Nástroje informační války byly před rokem 2014 primárně vyhrazeny akademické a odborné debatě, bezpečnostní složky měly a mají v popisu práce věci jako kontrašpionáž, ochranu ekonomických zájmů apod. Avšak po roce 2014 měla tato debata náhle přesah do běžného zpravodajství a místo toho, aby třeba ruská snaha o oslabení konkurenční EU byla popsána jako konfliktní vztah dvou mocností, byla tomu přikládána informační válka a s tím potřeba nových odpovědí na tuto hrozbu. To vedlo k vytvoření nových organizací a kumulování obsahu hybridní války, informační války dezinformací apod. Obsáhle se tomuto na případu Česka věnují např. Daniel a Eberle v článku „*Hybrid Warriors: Transforming Czech Security through the ‘Russian Hybrid Warfare’ Assemblage*“. V rámci EU vznikla organizace East Stratcom Task, NATO se shodlo, že kyberprostor bude vnímán jako další rozměr válečného prostředí.

Na státní úrovni tak lze říci, že informační válka byla sekuritizována jakožto bezpečnostní hrozba, která cílí na členy EU, jejich občany a demokratické zřízení. Zdrojem této hrozby je momentálně především Ruská federace. Následně bylo snahou na dvou případech, které nemají přímé napojení na informační

válu, avšak jsou v kontextu velmi vyhocených vztahů Západu a Ruska, sledovat, zda tato sekuritizace má zjevný přesah rovněž do médií a jejich referování o vybraných událostech. Tato snaha nebyla potvrzena, když vybraná média nereferovala o případech příliš v kontextu ruské informační války. tento kontext byl dodáván především ve chvílích, kdy byly citováni experti nebo vrcholní politici. Dalo by se tak usuzovat, že sekuritizované téma informační války prozatím nemá tak velký přesah do médií a tím do široké populace západních států. Toto tvrzení je však velmi problematické z důvodu malého obsahu dat, které vyplynulo z analýzy dvou případů. Otevírá se tak však prostor pro velké obsáhlé analýzy západního mediálního prostředí a toho jak informační válka (a případně Rusko) byla a je (pokud tomu je) rámována napříč tématy a časem.

Autor se v práci pokusil o spojení sekuritizace a informační války. Snahou bylo poukázat, že reálné nástroje informační války jsou de facto běžné pro konfliktní mezinárodní vztahy. Nemělo by tak docházet k tomu, že se na základě údajné „novosti“ a „výjimečnosti“, budou upravovat zákony, vytvářet nové složky nebo financovat projekty na potírání informační války. z hlediska demokracie by bylo zcela nehorší, pokud by se v tomto kontextu měla rozšiřovat cenzura.

Pokud se tak na informační válku na Západě podíváme prizmatem sekuritizace mělo by to být varováním, že místo toho, abychom více potírali ruskou špionáž, islamistickou propagandu nebo třeba čínskou snahu o přetvoření mezinárodního systému, zatím hledáme ruské trolly a špiony za každou pro-ruskou zprávou a tlačíme na firmy jako Facebook nebo Google¹⁶, aby ochránily volby do EP před ruskými dezinformacemi. Přičemž možná větším a reálnějším ohrožením EU může být extremismus a terorismus bující uvnitř vlastních členských států.

Sekuritizace netvrdí, že fenomén neexistuje, nebo není reálným bezpečnostním rizikem, ale tvrdí, že tomuto fenoménu je přikládán větší důraz, než by mu v kontextu ostatních hrozeb náleželo. Rusko nejspíše provádí informační válku, stejně jako Západ, pouze s jinými cíli a možná odlišnými nástroji. Avšak toto riziko je akcentováno možná více než by mu náleželo. Možná, že tím, že Rusům je přikládána síla ovlivňovat volby či podryvat názory občanů EU, je jim nakonec tato schopnost nevědomky dodána přímo zevnitř států NATO a EU. Ruskou (či islamistickou propagandu) špionáž, podryvání a snahy ovlivňovat veřejné mínění nebo konkrétní kauzy mají potírat především zpravodajské služby, armáda, policie a věrohodné demokratické systémy, které reprezentují názor demokratické většiny.

---

¹⁶ Viz např. článek z NY Times o snaze EU bojovat s údajným ruským vměšováním:
<https://www.nytimes.com/2019/07/06/world/europe/europe-russian-disinformation-propaganda-elections.html>

Použité zdroje

Apuzzo, Matt (2019). „Europe Built a System to Fight Russian Meddling. It’s Struggling“. The New York Times. Dostupné online: <https://www.nytimes.com/2019/07/06/world/europe/europe-russian-disinformation-propaganda-elections.html>

Arkenberg, Chris (2017). „How Russia is shaping a new world of non-linear war and post-modern geopolitics“. Medium Politics. Medium Corporation. Dostupné online: <https://medium.com/@chris23/non-linear-war-postmodern-geopolitics-380daacfd1d3>

Banasik, Miroslaw, 2016. *Russia’s Hybrid War in Theory and Practice*. *Journal on Baltic Security*. Baltic Defence College, 2(1), 157-182.

Barnett, F. R. and LORD, C., 1989. *Political Warfare and Psychological Operations*. National Strategy Information Center, NYC.

Berzinš, Janis, 2014. *Russia’s New generation Warfare in Ukraine: Implications for Latvian Defense Policy*. National Defence Academy of Latvia.

Bittman, Ladislav (2000). „Mezinárodní dezinformace“. Nakladatelství Mladá Fronta. ISBN: 80-204-0843-6

Boffey, Daniel (2018). „EU raises funds to fight 'disinformation war' with Russia“. The Guardian, News Europe. Dostupné online: <https://www.theguardian.com/world/2018/dec/05/eu-disinformation-war-russia-fake-news>

Bond, Margaret S., 2007. *Hybrid War: a New Paradigm for Stability Operations in Failing States*. U.S. Army War College

Brands, Hal a Yoshihara, Toshi. (2018). „How to Wage Political Warfare“. The National Interest Magazine. Dostupné online: <https://nationalinterest.org/feature/how-wage-political-warfare-38802>

Bundeszentrale fur politische Bildung. „Definitions of war and conflict typologies“. Dostupné online: <http://warpp.info/en/m1/articles/definitions-of-war-and-conflict-typologies>

Buzan, Barry (1998). „Security : a new framework for analysis“. Lynne Rienner Publishers, Inc.

Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus. „Definition of “warfare”. Cambridge University Press. Dostupné online: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/warfare>

Charrete, Catherine (2009). „A Critical Application of Securitization Theory: Overcoming the Normative Dilemma of Writing Security“. Institut Català Internacional per la Pau Barcelona, desembre 2009.

Damjanovič, D. Z., 2017. *Types of Information Warfare and examples of malicious programs of Information Warfare*. Military Technical Courier, 2017, vol. 65, issue 4.

Daniel, Jan a Eberle, Jakub (2018). „Hybrid Warriors: Transforming Czech Security through the ‘Russian Hybrid Warfare’ Assemblage“. Sociologický časopis/Czech Sociological Review, 2018, Vol. 54, No. 6: 907–931

Daniel, Jan a Eberle, Jakub. (2019). „Jak se Česko začalo bát hybridní války a proč na slovech záleží“. Ústav mezinárodních vztahů, Praha. Dostupné online: <https://iir.cz/article/jak-se-cesko-zacalo-bat-hybridni-valky-a-proc-na-slovech-zalezii?fbclid=IwAR04dPug2uMbCQbTRL1dpX45hOAN-43F3jfJrIghdddVwY8VqSHC7yefXL0>

Davis, John R., 2013. *Defeating Future Hybrid Threats*. *Military Review*. September – October 2013. 21 - 29.

Darczewksa, Jolanta, 2014. *The anatomy of Russian information warfare : the Crimean operation, a case study*. Punkt widzenia, nr. 42. ISBN 978-83-62936-45-8.

Doctrine of Information Security of the Russian Federation, 2016. *The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation* [online]. Dostupné z: http://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptlCkB6BZ29/content/id/2563163

Doran, M., 2013. „Political Warfare“. Council on Foreign Relations. Online z <https://www.cfr.org/report/political-warfare>

Drulák, Petr, 2008. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-385-7.

Dutch Safety Board (2015). „Crash MH17, 17 July 2014“. Dostupné online: <https://www.onderzoeksraad.nl/en/page/3546/crash-mh17-17-july-2014>

Eccles, Henry, E. (1965). „Military concepts and philosophy“. Rutgers University Press, New Brunswick, N. J.

Ehlers, Vernon J., 1999. *Information Warfare and International Security* [online]. NATO Parliamentary Assambly. Dostupné z: <http://www.nato-pa.int/archivedpub/comrep/1999/as285stc-e.asp#fn2>

Entman, Robert M., 2003. *Cascading Activation: Contesting the White House's Frame After 9/11. Political Communication*. **20**(4), 415-432.

EU External Action (2018). „Questions and Answers about the East StratCom Task Force“. Dostupné online: <https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/2116/-questions-and-answers-about-the-east->

European Parliament (2018). „Terrorism in the EU: terror attacks, deaths and arrests“. Dostupné online: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/world/20180615STO05927/eu-asylum-rules-reform-of-the-dublin-system>

European Parliament (2016). „EU strategic communication to counteract anti-EU propaganda by third parties“. European Parliament 2014-2019. European Parliament resolution of 23 November 2016 on EU strategic communication to counteract propaganda against it by third parties (2016/2030(INI)). Dostupné online: http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2016-0441_EN.pdf

Gaelotti, Mark (2019). „Surkov Hints Putin Himself No Longer Essential for the System to Persevere“. The Moscow Times. Dostupné online: <https://www.themoscowtimes.com/2019/02/12/surkov-hints-putin-himself-no-longer-essential-for-the-system-to-persevere-a64471>

Gerasimov, Valery, 2013. *The Value of Science Is in the Foresight: New Challenges Demand Rethinking the Forms and Methods of Carrying out Combat Operations*. Originally published in Military-Industrial Kurier, 27 February 2013.1 Translated from Russian in 2014 by Robert Coalson, published in *Military Review*. January-February 2016.

Gerry, W. R. et al, 2017. *Information Warfare in an Information Age*. Joint Force Quarterly, 2nd Quarter 2017.

Giles, Keir, 2016. *Handbook of Russian Information Warfare*. Rome: NATO Defense College.

Giles, Keir; Sherr, James (2018). „Russian Reflexive Control“. Defense Research and Development Canada. Dostupné online: https://www.researchgate.net/publication/328562833_Russian_Reflexive_Control

Glenn, Russel W., 2009. *Thoughts on “Hybrid” Conflict*. *Small Wars Journal*.

Halper, Stefan (2013). „China: Three Warfare“. OFFICE OF NET ASSESSMENT, OFFICE OF THE SECRETARY OF DEFENSE WASHINGTON, D.C. Dostupné online: <https://cryptome.org/2014/06/prc-three-wars.pdf>

Hammes, Thomas X., 2005. *Insurgency: Modern Warfare Evolves into a Fourth Generation*. *Strategic Forum*. Institute for National Strategic Studies, (214). Dostupné také z <https://permanent.access.gpo.gov/lps496/Strforum/sf214/SF214.pdf>

Hofmann, Frank G. a James N. Mattis, 2005. *Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars*. U. S. Naval Institute.

Hofmann, Frank G., 2007. *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*. Arlington, Virginia: Potomac Institute for Policy Studies.

Hofmann, Frank G., 2009. Hybrid Warfare and Challenges. *Joint Force Quarterly*. National Defense University Press, (52), 34 - 39.

Huber, Thomas M., 2002. *Compound Warfare: The Fatal Knot*. Fort Leavenworth, Kansas: U.S. Army Command and General Staff College Press. Dostupné také z: <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a481548.pdf>

Hutchinson, W., 2006. *Information Warfare and Deception*. *Informing Science*, vol. 9, 2006.

Cehikonv, Sergei a Sergei Bogdanov, *The Nature and Content of a New-Generation War*. Dostupné také z: http://www.eastviewpress.com/Files/MT_FROM%20THE%20CURRENT%20ISSUE_No.4_2013.pdf

Jackson, Richard (2007). „*Construng Enemies: „Islamic Terrorism“ in Political and Academic Discourse*“. *Government and Opposition*, Vol. 42, No. 3, pp. 394–426, 2007.

Jaitner, Margarita, 2015. Russian Information Warfare: Lessons from Ukraine. In: GEERS, Kenneth. *Cyber War in Perspective: Russian Aggression against Ukraine*. 1. Talinn: NATO CCD COE Publications, 85 - 94.

Jones, Seth G. (2018). „The Return of Political Warfare“. Center for Strategic and International Studies. Dostupné online: https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/180202_Jones_ReturnPoliticalWarfare_Web.pdf

Jukl, Marek, 2005. *Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly: (Stručný přehled)*. 2. vydání. Praha: Český červený kříž. ISBN ISBN 80-254-1792-1.

Keating, Kenneth C, (1981). „Maskirovka – The Soviet System of Camouflage“. US Army Russian Institute. USARI-0251, New York.

Kennan, George F., 1948. On Organizing Political Warfare. *Digital Archive International History Declassified*, Wilson Center. Dostupné online: <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/114320.pdf?v=941dc9ee5c6e51333ea9ebbbc9104e8c>

LIANG, Qiao a Wang XIANGSUI, 2007. „*Unrestricted warfare: China's master plan to destroy America*“. Dehradun: Natraj publishers. ISBN 9788181580849.

LUDWIG, Jessica and WALKER, Christopher (2017). „*The Meaning of Sharp Power: How Authoritarian States Project Influence*“ in Foreign Affairs. Online: <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2017-11-16/meaning-sharp-power>

Libicki, Martin C., 1995. *What is information warfare?*. United States Government Printing.

Lucas, George a Peter POMERANTSEV, 2016. *Winning the Information War*. 1. Center for European Policy Analysis.

Mattis, Peter (2018a). „Contrasting China’s and Russia’s Influence Operations. War on the Rocks. Special Series Ministry of Truth. 2018. Dostupné online: <https://warontherocks.com/2018/01/contrasting-chinas-russias-influence-operations/>

Mattis, Peter (2018b). „China’s three warfare in perspectives“. War on the Rocks. Special Series Ministry of Truth. 2018. Dostupné online: <https://warontherocks.com/2018/01/chinas-three-warfares-perspective/>

McCauley, Kevin (2016). „Russian influence campaigns against the west from the cold war to Putin“. CreateSpace Independent Publishing Platform.

McCuen, John J., 2008. *Hybrid Wars. Military Review*. 2008(March - April), 107-113.

McCulloh, Timothy a Richard JOHNSON, 2013. *Hybrid Warfare*. Tampa Point: Joint Special Operations University.

MILAM, Whitney (2018). „Who is Vladislav Surkov?“. Medium Politics. Medium Corporation. Dostupné online: <https://medium.com/@wmilam/the-theater-director-who-is-vladislav-surkov-9dd8a15e0efb>

Ministerstvo vnitra ČR. „Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám“. Dostupné online: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/centrum-proti-terorismu-a-hybridnim-hrozbam.aspx>

Modrzejewski, Zbigniew (2018). „Information Operations from the Polish Point of View“. Obrana a strategie, 1/2018. Dostupné online: <https://www.obranaastrategie.cz/cs/archiv/rocnik-2018/1-2018/clanky/informacni-operace-z-polske-perspektivy.html>

MOLADER, Roger C a kolektiv (1996). „Strategic War ... in Cyberspace“. RAND Corporation. Santa Monica, CA. Dostupné online: https://www.rand.org/pubs/research_briefs/RB7106.html.

MOORE, Daniel (2018). Interview in E-INTERNATIONAL RELATIONS, NOV 11 2018. Dostupné online: https://www.e-ir.info/2018/11/11/interview-daniel-moore/?fbclid=IwAR2ENO_5Vdtuz-DEdJO4_9KNWNuy1yE3khaB4ni4o23ukHC-5uJdeMqATes

Munich Security Report, 2015. Munich: Munich Security Conference.

Navarro, Peter (2016). „China’s Non-Kinetic 'Three Warfares' Against America“. The National Interest Magazine. Dostupné online: <https://nationalinterest.org/blog/the-buzz/chinas-non-kinetic-three-warfares-against-america-14808>

North Atlantic Treaty Organization (2014). „Wales Summit Declaration“. Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Wales. Dostupné online: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm

North Atlantic Treaty Organization (2016). „Warsaw Summit Communiqué“. Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Warsaw 8-9 July 2016. Dostupné online: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm

NEMETH, William J., 2002. *Future war and Chechnya: a case for hybrid warfare*. Monterey, California: Naval Postgraduate School.

Openbaar Ministerie. „MH17 crash“. Criminal investigation MH17. Dostupné online: <https://www.om.nl/onderwerpen/mh17-crash/>

OZKAN, Gokhan (2008). Unipolar, Bipolar or Multipolar International System? The Defense Industry Factor. Akademik Fener. Dostupné online: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/203498>

POMERANTSEV, Peter a Michael WEISS, 2014. *The Menace of Unreality: How the Kremlin Weaponizes Information, Culture and Money*. Institute of Modern Russia.

Pronk, Danny (2019). „The Return of Political Warfare“. The Hauge Center for Strategic Studies, Strategic Monitor 2018-2019. Dostupné online: <https://www.clingendael.org/pub/2018/strategic-monitor-2018-2019/the-return-of-political-warfare/>

RÁCZ, András, 2015. *Russia's hybrid war in Ukraine: breaking the enemy's ability to resist*. 1. Helsinki: The Finnish Institute of International Affairs. ISBN 978-951-769-453-7.

RENTZ, Birgit (2007). „Language as a vehicle of knowing: The role of language and meaning in constructing knowledge“. Knowledge Management Research & Practice. Dostupné online: https://www.researchgate.net/publication/263270987_Language_as_a_vehicle_of_knowing_The_role_of_language_and_meaning_in_constructing_knowledge

RID, Thomas (2013). „End this Phony Cyberwar“. NewScientist Novmeber 2013. Dostupné online: <https://ridt.co/wp-content/uploads/2013/09/rid-end-this-phony-cyber-war.pdf>

ROBINSON, L. et. al. 2018. „Modern Political Warfare – Current Practices and Possible Responses“ RAND Corporation, Santa Monica. Dostupné online: <https://cdn.mashregnews.ir/d/2018/05/04/0/2240973.pdf>

ŘEHKA, Karel, 2017. *Informační válka*. Academia. ISBN 978-80-200-2770-2.

Rychnovská, Dagmar (2014). „Securitization and the power of threat framing“. Perspectives Vol. 22, No. 2 2014

Sjosdat, Roxanna (2008). „Exploring the Construction of Threats: The Securitization of HIV/AIDS in Russia“. SAGE Publications, *Security Dialogue*, Vol. 39(1): 7–29, DOI: 10.1177/0967010607086821

SNEGOVAYA, Maria, 2015. *Putin's Information Warfare in Ukraine: Soviet Origins of Russia's Hybrid Warfare*. 1. Washington, DC: Institute for the Study of War.

Šulovič, Vladimir (2010). „Meaning of Security and Theory of Securitization“. Belgrade Centre for Security Policy.

TADDEO, M., 2014. *Just Information Warfare*. Springer Science+Bussines Media Dordrecht.

The Military Doctrine of The Russian Federation, 2015. *Embassy of the Russian Federation to the United Kingdom of Great Britain and Northren Ireland* [online]. Dostupné z: <http://rusemb.org.uk/press/2029>

Thomas, Timothy L., 2004. *Russia's Reflexive Control Theory and the Military*. *Journal of Slavic Military Studies*. (17), 237-256.

TRINQUIER, r., 1985. „MODERN WARFARE A French View of Counterinsurgency“. U.S. Army Command and General Staff College Fort Leavenworth, Kansas.

VALUCH, J. a kolektiv, 2017. Cyber Attacks, Information attacks, and postmodern warfare. *Baltic Journal of Law and Politics*, vol. 10, number1.

Van der Dennen, Johan (1980). „On War: Concepts, Definitions, Research Data – a short Literature Review and Bibliography“.

Ventre, Daniel., 2011. *Cyberwar and information warfare*. Hoboken, NJ: John Wiley. ISBN 978-1-84821-304-3.

VISINGR, Lukáš (2017). „České volby, ruská hybridní válka a strašák jménem Gerasimov“. Týdeník Echo. Dostupné online: <https://echo24.cz/a/pFCMS/ceske-volby-ruska-hybridni-valka-a-strasak-jmenem-gerasimov>

Wæver, O 1995, Securitization and Desecuritization. in RD Lipschutz (ed.), *On Security*. Columbia University Press, pp. 46-87.

Walker, Christopher (2018). „*What is Sharp Power?*“ in *Journal of Democracy*. July 2018, Volume 29, Number 3.

Walton, Timothy A. (2012). „China’s Three Warfares“. Delex Special Report-3. Delex Systems, Inc. Dostupné online: <http://indianstrategicknowledgeonline.com/web/Three%20Warfares.pdf>

Wilkie, Robert, 2009. *Hybrid Warfare: Something Old, Not Something New*. *Air & Space Power Journal* [online]. Dostupné z: <http://www.au.af.mil/au/afri/aspj/airchronicles/apj/apj09/win09/wilkie.html>

Williams, Michael C. (2003). „Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics“. *International Studies Quarterly*, Vol. 47, No. 4 (Dec., 2003), pp. 511-531

Wortzel, Larry M, (2014). „The Chinese People’s Liberation Army and Information Warfare“. *Strategic Studies Institute and U.S. Army War College Press*. Dostupné online: <https://publications.armywarcollege.edu/pubs/2263.pdf>

Yasuyak, Onuma (2003). „International Law in and with International Politics: The Functions of International Law in International Society“. *EJIL* (2003), Vol. 14 No. 1. Dostupné online: <http://www.ejil.org/pdfs/14/1/402.pdf>

Zelenka, Petr, 2014. *Je konflikt na Ukrajině „hybridní válkou“? Ústav mezinárodních vztahů* [online]. Dostupné z: <http://www.iir.cz/en/article/je-konflikt-na-ukrajine-hybridni-valkou#>